N°. 30. Donderdag 26 Juli 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering** van **Woonplaats** wende men zich tot den Heer **W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20,** beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

De Nederlandsch-Indische kunsttentoonstelling in het Kaiser Wilhelm Museum te Krefeld.

Vrijdag jl. heeft in de boekerij van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem de vergadering plaats gehad van het comité voor de Nederlandsch-Indische tentoonstelling, die einde September in het Kaiser Wilhelm-museum te Krefeld zal geopend worden. Teneinde aan deze vergadering deel te nemen waren de heeren dr. Oehler, eerste burgemeester van Krefeld, en D. Deneken, directeur van reeds genoemd museum overgekomen. Door het comité wordt al het mogelijke gedaan, opdat de Nederlandsch-Indische kunst en de kunstambachten, die door de inlanders worden beoefend, op schitterende wijze zullen worden vertegenwoordigd, en belooft deze tentoonstelling dan ook bizonder belangrijk te worden.

Eene afdeeling zal hoofdzakelijk gewijd worden aan de oud-Hindoeneesche kunst, die in de 8e en 9e eeuw onzer jaartelling een zoo hoogen bloei heeft bereikt. Zij zal worden samengesteld uit enkele oorspronkelijke stukken, doch voornamelijk uit afgietsels van Hindoe-monumenten op Java. Verder zal de bewerking van de meest verschillende materialen vertegenwoordigd worden, zoowel van hetgeen in vroegere als in latere tijden gewrocht werd. Voornamelijk zal er evenwel naar gestreefd worden, dat al hetgeen, dat naar Krefeld wordt gezonden, door artistieke hoedanigheid en bizonder karakteristiek Indische eigenaardigheid uitmunt.

De beschrijvende catalogus, die voor dit doel wordt samengesteld en waarvoor verschillende autoriteiten hunne medewerking hebben toegezegd zal de volgende rubrieken omvatten:

Oude Hindoesche kunst (steen, brons en afgietsels). Metalen: wapens, goud- en zilverwerken; werken in rood en geel koper en andere metalen. Textielkunst, batiks, weefsel, borduurwerken, kanten, kralenwerk en vlechtwerk. Wajangfiguren en lederbewerking, houtsnijwerk, bewerking van bamboe, kokosnoot, schilpad, leisteen, buffelhoorn ivoor en andere materialen. Talrijke inzendingen werden reeds ontvangen en toegezegd. Het Comité is daarvoor zeer dankbaar doch vertrouwt verder, dat zij, die mooie voorwerpen van Nederlandsch Indischen oorsprong in hun bezit hebben er zullen toe overgaan hunne belangstelling te toonen door inzending en het Comité in zijne moeilijke taak willen steunen. Men bedenke, dat het doel der tentoonstelling is: in het buitenland de eigenaardige, artistieke en karakteristieke eigenschappen, waardoor de Nederlandsch-Indische kunst uitmunt, te doen kennen en daardoor een ruimer veld van omzet te verkrijgen voor de door de Inlanders vervaardigde werkstukken. De kunstambachten toch werden in Nederlandsch Indië sedert onheuglijke tijden met groote meesterschap beoefend en bij de beweging, die in de laatste tijden in ons land is ontstaan tot verheffing van de inlandsche bevolking, werd deze krachtige factor niet over het hoofd gezien en het mogelijke gedaan de kunstambachten in Nederlandsch Indië weder tot bloei te brengen, doch daarnaast moeten bronnen van welvaart worden geopend en dit kan alleen plaats hebben door nieuwe markten te verkrijgen om de productie te plaatsen.

Het comité vertrouwt dan ook, dat de bezitters van kunstproducten zullen willen helpen, teneinde bovenvermeld doel te bereiken. De kosten van transport, verpakking, verzekering enz. komen alle ten laste van het Comité, terwijl de meeste zorg voor de voorwerpen zal worden gedragen.

De toezendingen geschieden aan den secretaris van het comité, den heer E. A. von Saher, Directeur van het museum van Kunstnijverheid te Haarlem, die verder gaarne alle nadere inlichtingen verstrekt.

Algemeene Berichten.

Celebes.

De correspondent van de *N. R. Ct.* te Batavia seinde 24 dezer:

«*In Doeri heerscht weer rust en orde. Sterke bergstellingen bij Pandok Kadok* 18 *dezer genomen.*

De aanval werd door het snelvuurgeschut van de Marine ondersteund. De vijand bood hevigen tegenstand. Wij kregen 20 *dooden en gewonden, onderofficieren en soldaten. Den* 19*n werd Bontoe Asoe genomen.*

Thans ligt Pengala, de hoofdplaats van het Poeang Tikoe-gebied, voor ons open.»

Omtrent het optreden der Doeri-colonne, merkt het blad op, dat deze, die, zooals de naam aanduidt, aanvankelijk in het tot Masenrempoeloe behoorende rijkje Doeri had te ageeren, zich, nadat de toestand hier was verbeterd, ook tegen de Toradjalanden heeft gekeerd.

Bonto-Asoe is de plaats in het gebied van Poeang Tikoe, waar de onzen reeds tweemaal het hoofd hebben gestooten. Thans schijnt het, nadat de Doeri-colonne twee sterke bergstellingen had opgeruimd, gelukt te zijn gezamenlijk met de Ranté Pau-colonne ook Bonto Asoe te nemen. Deze stelling is waarschijnlijk na het succes door de Doeri colonne bezochten, verlaten gevonden, ten minste onze correspondent te Batavia meldt niet, dat dáár verliezen werden geleden, terwijl in de Staatscourant het volgende bericht wordt aangetroffen:

«Blijkens een van het gewestelijk militair commando te Makasser ontvangen telegram, is bij de vermeestering van bergbentings, nabij Bontoasoe in de Toradjalanden, op 18 dezer één inlandsch militair gesneuveld en zijn daarbij gewond 9 Europeesche en 12 inlandsche militairen, allen beneden den rang van officier.»

Onze correspondent seinde ook: «Thans ligt Pengala, de hoofdplaats van het Poeang Tikoe-gebied voor ons open.»

Dit is van beteekenis, omdat den 11n Mei van dit jaar de kapitein C. G. H. Krapels, die met een troep van ongeveer 55 man en 70 koelies het gebied van Poeang Tiko wilde bezoeken, het eerste werkelijke verzet ondervond, toen hij naar Pengala oprukte. Toen de colonne toch de kali Sippang over was, werd zij op eenigen afstand door gewapende Toradja's gevolgd. In den nacht van 11—12 Mei werd het bivak betrokken bij kampong Tandan. Den volgenden morgen (12 Mei), maakte de 2e luitenant J. Engelbert van Bevervoorde met een patrouille een verkenning in de richting van Baroepoe en naar Kampong Pengala. Daarbij werd hij plotseling van de omringende hoogten en uit een kampong, waar de witte vlag woei, beschoten. Dit was het begin van onzen strijd om Bonto Asoe, die thans geëindigd is.

Zooals men ziet, meldt de Staatcourant 22 dooden en gewonden, terwijl onze correspondent het getal 20 seinde.

Rembrandt-feesten.

Ook in Nederlandsch-Indië wordt ter eere van Rembrandt feest gevierd, niet alleen te Batavia, maar ook het *Nederl. Verbond* afd. Semarang zal op eenvoudige wijze een hulde brengen aan Rembrandt's nagedachtenis. In Juli zullen (waarschijnlijk in den schouwburg) voor de leden der afdeeling, en ook voor belangstellenden tegen een entrée, door middel van een scioption lichtbeelden worden vertoond van ongeveer vijftig schilderijen van Rembrandt. Op eene anderen avond zal hetzelfde gebeuren, gratis, voor de minder bevoorrechte klasse van ingezetenen, bij welke gelegenheid versnaperingen zullen worden aangeboden. Dit laatste zal door het Leger des Heils worden verzorgd. In Augustus komt dan het neusje van den zalm: een tentoonstelling in het Loge-gebouw, van ongeveer 50 zeer groote en bijzonder mooie reproducties (zwart en wit) van de meest vermaarde werken van den meester. Deze collectie behoort toe aan de Kunstkring te Batavia, die

haar uit Europa heeft ontboden. Bij de opening dezer tentoonstelling zal de voorzitter der afdeeling, dr. Boersma, een voordracht houden over Rembrandt's leven in verband met zijn tijd.

Dankbare Amboneezen.

In Ambon werd een collecte gehouden voor de noodlijdende Zeeuwen. Deze liefdadigheid vindt zijn oorzaak hierin, dat, toen de «ramp van Ambon» plaats had, eenige tonnen gouds uit de lage landen tusschen de Lauwerzee en de Schelde naar Ambon hun weg vonden. Nu de Zeeuwen er ellendig aan toe zijn, reiken, op hun beurt, de Amboneezen hun de helpende hand.

Het Hollandsch Ensemble in Ned. West-Indië.

Het Hollandsch ensemble, bestaande uit de dames Truus Post en Christine Staas, en de heeren Arbous, Van Ollefen en Van Hees, blijft een goeden indruk maken. De couranten te Paramaribo zijn vol lof over het gezelschap. Vooral met de opvoering van Spoken oogstte het grooten bijval.

Te Curaçao speelde het ensemble ook een avond aan boord van de daar ter reede liggende Kortenaer. Op het dek werd een tooneel in optima forma opgericht, met coulissen enz. Zelfs het voetlicht ontbrak niet. De dames en heeren ontvingen van de officieren van genoemd oorlogsschip een fraai album ten geschenke met kiekjes van Curaçao.

Het gezelschap repatrieert met de Prins Frederik Hendrik. De onmogelijkheid is niet uitgesloten, dat het nog een voorstelling geeft voor de Hollandsche Club te Parijs.

Bij de afscheidsvoorstelling (Een bezoek en Een dag op het Lindenhof) werd een warme toespraak gericht tot het ensemble; de heer Van Hees sprak een woord van dank.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Tijd over de «arme Insulinde-bewoners», in verband met de Tariefwet Fock. — Over «eerlijke voorlichting» door de «Tarief-vereeniging»: eenige scherpe opmerkingen der Nieuwe Courant. — De nieuwe Ned. Indische hoogeschool en het Algemeen Handelsblad. — Blanda over hetzelfde onderwerp.

In de politiek kan het toch maar raar toegaan.

Als de courant, behoorende tot de eene partij zegt: boeren, burgers en buitenlui, aanziet deze wonderschoone zaak aandachtig, zij is zwart, pik-zwart, dan weet men, ook zonder de courant van de andere partij gelezen te hebben, dat die precies het tegenovergestelde beweert, n.l. dat het er niet zwart, maar wit uitziet.

Zoo nu weder met het wetsontwerp tot verhooging van enkele posten der indische tariefwet.

De «Tariefvereeniging», een gezelschap van protectionistische heeren, vestigde de aandacht op deze tariefverhooging, begon alarm te roepen. En de *Tijd* als de kippen er bij, smult letterlijk aan het lekkere kluifje, dat genoemde vereeniging op den politieken disch wierp.

Het was «een goede gedachte», zegt het blad, om in een van die bekende, «handige brochuurtjes» de aandacht te vestigen op het «onbegrijpelijke plan» der regeering.

Wie geen vreemdeling is in het Jeruzalem onzer brave politiekers begrijpt er reeds alles van. In het verschiet ziet hij reeds de bekende figuur der «van pet tot klomp belasten arbeider» opdoemen. — Maar, neen, nu het op «Indië betrekking heeft, hooren wij van «toch al zoo economisch zwakke inlanders» en van «economisch zwakke Nederlanders», die «uitgeschud worden» door deze tariefsverhooging».

De *Tijd*, die als zij niet deftig doet, dergelijke dingen zoo heerlijk weet op te knappen, is in eens vol medelijden en erbarmen met al die economisch zwakke menschen in Indië.

«In plaats van den «van pet tot klomp belasten arbeider» «zet ze nu op het podium den «indischen, economisch zwakke», den armen hals, dien zij nu tegen minister Fock zal gaan verdedigen.

Anders hoort men er in het blad niet veel van, nu is hij in eens een figuur geworden, waarmede op de politieke markt zaken zijn te doen. Hoor maar eens aan!

Na een verkiezingsstrijd te hebben gewonnen, zegt het blad, onder leuzen, waarvan één luidde: «Tegen het Tariefontwerp Harte», komt uit de linkerpartijen een ministerie voort, waarvan een der eerste daden is ..... verhooging van het Indisch Tarief. Wel mag de brochure schrijven: «Das Unbegreifliche — hier wird's Erreignisz.»

Maar die «Erreignisz» mag dan toch niet bereikt worden, zonder dat onzerzijds een hartig woordje over deze zaak wordt gesproken. Ruim anderhalf millioen 's jaars halen uit de zakken der toch al zoo economisch zwakke inlanders, om nog niet eens te spreken van de toch ook in onze Oost zeker wel economisch zwakke Nederlanders, zonder dat er een haan naar kraait, dat zou toch al te gemakkelijk zijn. Wij zijn het dan ook niet eens met den schrijver der brochure, waar hij ons aanraadt: «Het is maar het best, er niets van te zeggen», zij 't dan ook, dat hij er bij gedachtig was de bekende woorden van Vondel: «Wie hiervan 't schriklijkst swijgt, heeft 't allermeest gezeid.»

Het zwijgen kunnen we voorloopig aan de blijkbaar over dit feit beschaamde redacties der organen van links overlaten. Die zwijgen ten minste als moffen. Dat zwijgen is, gezien in het licht der agitatie van ruim een jaar her, inderdaad aller-welsprekendst!

Of 't zal worden volgehouden en of de linkerhelft in de Kamer er aan zal meedoen?

Komt 't er nu niet zoozeer op aan, nu 't maar Insulindebewoners geldt, die . . . . . toch geen kiesrecht voor de Staten-Generaal hebben, wakkere vrijhandelaren?"

***

Ongelukkigerwijze is één van die «beschaamde redactiën" niet blijven zwijgen, als «een mof". Het is jammer van de *Tijd* en het mooie stukje proza, waarin al dat fraai's te lezen is, dat de *Nieuwe Courant* die zaken een klein beetje recht zet.

«Allereerst kenmerkend voor den aard van het ontwerp,» merkt de *Nieuwe Courant* op, «dat het slechts rechten verhoogt op artikelen, in welker behoefte de Indische industrie zelf niet kan voorzien. Hierin onderscheidt het zich eminent van het ontwerp Harte, waarvan de protectionistische werking onbetwistbaar was, en dit geeft de Regeering het recht in den aanvang harer Memorie van Toelichting te verklaren, dat de door haar voorgestelde verhooging een maatregel is, welke uitsluitend versterking der Indische geldmiddelen beoogt".

In diezelfde zinsnede verklaart de Regeering, dat bij deze verhooging «rekening wordt gehouden met de belangen van de inlandsche bevolking, in het bijzonder van het minvermogend deel der bevolking. «Deze woorden schijnt de Tariefvereeniging niet gelezen te hebben. Hoe zou zij anders durven schrijven gelijk zij deed? Of trok zij — zonder evenwel een poging te doen tot weerlegging — de waarheid er van in twijfel? Dan had de lezing van de toelichting der posten haar wijzer kunnen maken, indien zij wijzer wilde worden.

De invoerrechten, waarvan het ontwerp de verhooging beoogt zijn:

Aardewerk — d. w. z. op grof aardewerk, door de minvermogenden gebruikt, blijft het bestaande recht gehandhaafd; op «ander aardewerk en porselein" wordt het met 2 pCt. verhoogd.

Bier — een genotsartikel voor de Europeanen.

Dranken en eetwaren, niet afzonderlijk genoemd — de verhooging komt ten laste der gegoede Europeesche bevolking; de door de inlandsche bevolking gebruikte gezouten en gedroogde visch, wordt onder een nieuwen tariefpost gebracht en het recht daarop blijft onveranderd.

Goud en zilver; ijzer in staven; koper; staal; mineraalwater; reukwerken; rijtuigen; speelkaarten, wijn — nadere toelichting overbodig.

Kleederen en manufacturen — voor stoffen van katoen en halfwol, voor nagemaakte batiks dus en geweven katoenen goederen, blijft het recht onveranderd, alles in het belang der inlandsche bevolking; het wordt verhoogd op tafel- en beddelakens, band, veters, lint, passementwerk, tapijten, vilt en dgl., waar de inlandsche bevolking geen belang bij heeft.

Meubelen — Europeesche meubelen, worden door de inlandsche bevolking niet gebruikt.

Tabak en thee — de invoer geschiedt ten behoeve van Europeanen en Chineezen, zoodat de inlandsche bevolking van de verhooging geenerlei nadeel zal ondervinden.

Levend vee — slechts Europeanen en vreemde Oosterlingen voeren levend vee in.

Zout. — De verhooging staat in verband met het gouvernements-monopolie. Zij treft voorts het thans laag belaste, fijne tafelzout, alsook het ter wering van bederf met goederen toegelaten zout, maar van dezen maatregel wordt weer uitgezonderd het zout, dat met voor inlandsche consumptie bestemde visch ten invoer wordt toegelaten.

Dit alles, meent het liberale orgaan, had de schrijver van het vliegende blaadje aan de Memorie van Toelichting kunnen ontleenen, indien hij er niet de voorkeur aan gegeven had het te laten rusten en de lezers schijnbaar in staat te stellen tot een zelfstandig oordeel, door het overdrukken van de lijst der verhoogde posten. Schijnbaar, omdat de beteekenis daarvan zonder die toelichting niet te beoordeelen is.

Eerlijke voorlichting?"

Zeiden wij ten onrechte, dat het in de politiek soms raar kan toegaan?

Wat de *Tijd* zwart noemt, heet de *Nieuwe Courant* wit!

En niet zonder reden verbaast de *Nieuwe Courant* zich over deze «eerlijke voorlichting», al zal zij wel begrijpen, dat het hier minder om de arme «indische bewoners» gaat, dan wel om oppositie-materiaal. Vooral in den tegenwoordigen, slappen tijd, is dat een buitenkansje en daarom zal de *Nieuwe Courant* het de *Tijd* wel vergeven. Het is maar politiek.

***

Met de «indische bestuursacademie», het nieuwe voorstel van minister Fock om «hoogere vorming» aan reeds in functie zijnde ambtenaren te geven, is het *Algemeen Handelsblad* vrij wel ingenomen. Alleen de salarissen van den directeur en „hoogleeraren" zijn te laag geraamd.

«De algemeene leiding der studiën en oefeningen zal worden opgedragen aan een directeur, wien het te betreden terrein bekend is; bij wien ruime ontwikkeling gepaard moet gaan met wetenschappelijken zin, een man, wien ook in ander opzicht hooge eischen zijn te stellen. Maar zoodanig uitstekend persoon zal geen vaste aanstelling ontvangen; hij wordt b.v. voor één tijdvak van vijf jaren benoemd, en kan dan herbenoemd worden. En voor

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Een op historischen grondslag berustende schets).

DOOR 5

A L E.

Wij bleven den heelen middag, over onze leege borden heen, zwaar zitten boomen en werkten daarmede ijverig voort aan de overbrugging van de ons scheidende klove.

Hij raakte meer en meer op zijn praatstoel in een impulsieven drang, nu de gelegenheid er eindelijk was, te woekeren met den rijken voorraad gedachten, denkbeelden en indrukken, die in hoofd, ziel en gemoed lagen opgeschuurd als de nog onverwerkte oogsten van zooveel jaren vereenzaamd, intensief denk- en gevoelsleven. En na zoo'n copieuze rijsttafel waren onze onderwerpen waarlijk niet voor de poes! 't Ging over allerlei ingewikkelde koloniale en niet-koloniale vraagstukken, maar toch wel 't meest over de eerste, die hem 't naast aan 't hart lagen. Ondanks zijn afzonderings-bestaan bleek hij tamelijk goed «bij» te zijn en in weinige uren doorliep ik een heel stuk kolonialen en-sociale cursus met hem, waarbij wij 't nog al eens aan den stok kregen. In dat geval trok hij zich tactisch terug achter een Multatuliaansch bolwerk van bespiegelingen, vanwaar hij mij met zwaar „ideeën"-geschut verstootte.

Want — vreemd! — bij breed inzicht en veelzijdige belezenheid toonde hij geheel onder Multatuliaanschen geestesinvloed te staan. In den «schepper» van Max Havelaar zag hij den „geestes-Messias", in diens leer het „geestes-evangelie". 's Meesters woorden speelde hij uit, zooals de dogmatiek-geloovige zich van bijbelteksten bedient. Dit gaf zwakte aan zijn betoog en op den duur eenzijdigheid aan ons debat. Ik liet niet na hem hierop attent te maken, maar ook uit zichzelf gevoelde hij gaandeweg wel, dat hij bij zijn eerbied zelfstandigheid van oordeel had ingeboet, wat hij de volgende dagen door een frontverandering bij onze discussiën dan ook steeds duidelijker ging demonstreeren.

De volgende dagen zeg ik, want het kwam er niet toe van hier op te breken. Ik bleef op Winoto al de heerlijke dagen van mijn verlof. Dat ging zoo van zelf. Den avond van den eersten dag waren wij reeds als zulke beste maatjes ter ruste gegaan, dat hij 's anderen daags mijn blijven als een stilzwijgende afspraak scheen aan te merken en ik zelf er geen oogenblik meer aan dacht heen te gaan. Trouwens, vroeg in den morgen had hij al uit zichzelf en geheel buiten mijn weten een paar „ventjes" naar het berghôtelletje gestuurd om mijn barang terug te halen. 's Middags komt het punt voor 't eerst ter sprake, toen ik onverwacht mijn bulletjes voor mij kreeg.

„'t Is immers naar je zin, wat ik gedaan heb?" vroeg hij leukjes.

„'k Verlang niet beter!" zei ik.

«Best! 't Klimaat is hier ook even goed, de natuur even mooi. Voor de rest zorg ik zelf wel..."

«Zorgen wij zelf wel!" waagde ik te verbeteren.

Nu, dat deden wij ook!

Schoon onze opvattingen en inzichten nog al eens botsten en zelfs meermalen (wij stonden beiden koppig op ons stuk!) scherpe woordenschermutselingen uitlokten, konden wij het toch wel best met elkaar vinden. Dat kruisen van de degens van den geest hield hem juist in voortdurende prikkelende spanning. Maar ook en vooral op het meer vreedzame terrein leerden wij elkander van lieverlede beter kennen en waardeeren. Dat was bij de dagelijksche inspectie en contrôle van het veldwerk en van den gang der huiselijke zaken, of bij onze lange omdolingen en zwerftochten in dit heerlijke oord, waarbij ik hem onvermoeid volgde heuvel op heuvel af, ravijn uit ravijn in, met stijgende belangstelling in al wat zijn «republiekje» in zijn bestaan betrof.

't Spreekt wel van zelf, dat die vriendschappelijke stand van zaken van invloed werd op de houding van zijn «volkje» jegens mij en noodzakelijkerwijze gepaard moest gaan met een toenadering ook van die zijde. Maar ook mijn notitie-nemen van hun zaakjes en belangetjes, van hun goed geordend, welverzorgd maatschappijtje met zijn deugdelijke instellinkjes, waarop men zoo trotsch was, droeg daartoe niet weinig bij. Daarbij kwam, dat het feit op zichzelf: een gast op Winoto, natuurlijk al een heel evenement was, dat zijn agitatietjes meebracht. Mijn komst hier met haar gebeurtenisjes en markantigheidjes gaf relief aan het, wel bedrijvige, maar in zijn alledaagschheid toch zoo vlakke leventje van dit geïsoleerde volkje. Zoo b.v. verwekte ik — en dit wel meer speciaal in 't vrouwenwereldje — al dadelijk door een spontane uiting van eigen stemming zeker verrassende emotie, die karakteriseerend was voor de toestanden hier.

Mijn gastheer had zich, bij zijn soberheid, de weelde eener heerlijke badkamer veroorloofd. Door een pantjoran (bamboeleiding) had hij een straal levend bergwater naar binnen weten te leiden, die daar, gezellig bruisend en schuimspattend, van een paar meters hoogte neerplofte. Van verrukking 't hoogste lied uitzingende, liet ik den eersten morgen zorgeloos 't koele en klare watertje over me heenkomen. Dat lied had 't hem gedaan! Toen ik de mandikamer verliet, zag ik oude en jonge vrouwengestalten naar alle kanten een goed heenkomen zoeken! 'k Stond wat beteuterd te zien en mijn gastheer lachte smakelijk om de mystificatie en 't malle van 't geval.

«Stel je maar gerust, zei hij; dat was je dankbaar luisterend auditorium.»

«'k Wist niet, dat ik 't zóó mooi kon!"

dien directeur wordt gerekend op eene «belooning» f 3000 's jaars. . . .

Dit bedrag schijnt ons, zegt het blad, alleen dàn voldoende, wanneer men gebruik maakt van de diensten van een gepensionneerd of met verlof zijnd Indisch hoofdambtenaar, maar zal men altijd op zoodanig persoon de hand kunnen leggen? Daar zijn er zeker weinigen die, hoe geschikt ook als ambtenaar, aan alle bovengestelde eischen voldoen; en de weinigen, die dat doen, moeten de directeursbetrekking, die al hun werkkracht eischt, die daaraan zelfs hooge eischen stelt, zeer aanlokkelijk vinden. Vooral in de eerste jaren hangt heel veel af van de richting, waarin de directeur de studiën zal leiden. Hij moet zijn geheele persoon, zijn geheele toekomst kunnen wijden aan de zware taak, die hem wacht.

Dit alles overwegende, schijnt ons de bezoldiging van den directeur te laag gesteld; alleen als toelage bij een voldoend pensioen of verlofstraktement, zou het bovengenoemde bedrag wellicht eene goede keuze mogelijk maken. Heeft de Regeering reeds het oog op een persoon? Dat zij hem dan aan haar binde, èn door goede betaling, èn door een vaste benoeming.

Soortgelijke overwegingen gelden ten aanzien der leeraren. Er zullen voor de «vaste lessen» drie noodig zijn, en de minister trekt daarvoor f 7500 uit, d. i. f 2500 voor elk, dus ongeveer wat een leeraar aan eene hoogere burgerschool ontvangt; doch deze heeft eene vaste aanstelling, die aan het personeel der bestuursacademie onthouden wordt, en van hem wordt, naar het ons toeschijnt, minder eigen studie gevorderd om voor zijn taak geschikt te blijven. Er kan stellig geen sprake van zijn, het onderwijs aan de bestuursacademie als een nevenbetrekking waar te nemen; en evenmin, het op te dragen aan tijdelijk personeel (verlofgangers), dat telkens vervangen moet worden.

De functiën van directeur en leeraren zullen, meenen wij, in beteekenis niet onderdoen bij die van de hoogleeraren aan onze universiteiten of technische hoogeschool; en waar men voor die functiën de allerbeste krachten moet zien te winnen, moet de regeering daartegen, uit geldelijk oogpunt, geen hinderpaal stellen. Op het totaal der uitgaven, door haar thans geraamd op f 44.000 's jaars (in werkelijkheid meer, omdat de ambtenaren, die de bestuursacademie bezoeken, voor zich en hun gezin recht hebben op vrijen overtocht heen en terug), zal een ruime bezoldiging der vier personen, bovenbedoeld, weinig verschil maken; maar de zekerheid, dat het doel bereikt wordt, zal er door winnen.

Men organiseere dus de Ned.-Indische bestuursacademie als eene academie, met een hoogleeraar-directeur en drie hoogleeraren, zonder de afschrikkende bepaling, dat de heeren over vijf jaar kunnen worden weggezonden. Anders, meenen wij, komt men niet, waar men wezen wil.»

Daarentegen noemt *Blanda* in de *Controleur* deze nieuwe hoogeschool een theoretische liefhebberij.

«De cursus zal een tweejarige zijn, en de bedoeling is, elk jaar een 12-tal ambtenaren uit te kiezen, wier persoonlijkheid en dienstprestatie goede verwachtingen doen koesteren, ook voor de hoogere rangen, wat aan hun chefs ter beoordeeling wordt overgelaten. Die academie zou men dus ook, schrijft *Blanda*, de «residenten- of de hooge-oomes-school» kunnen heeten. Zij, voor wien die tempel van wijsheid gesloten blijft, weten dus, dat ze nimmer uit de lagere rangen vandaan komen. De nieuwe organisatie wordt dus, langs een omweg, de verwezenlijking van 't idee-van Affelen van Saemsfoort. Tot hoeveel geknoei en gemodder de keuzebepaling aanleiding kan en ook zal geven, kan men al vooraf nagaan. Waarborg voor een rationeeler bezetting der hoogere posten bestaat met de nieuwe regeling dus nog geenszins.

«Men zal wellicht zeggen, dat dit insinueerend en voor 't minst voorbarig is. Ons goed. Maar de protectie en het nepotisme hebben in Indië, in 't verleden en in 't heden, wel in die mate van brutaliteit de koppen opgestoken, dat de Fockiaansche uitdenking ze eerder bevorderen, dan beperken of breidelen zal.

«En waarvoor dan nog die hoogere vorming? Met de hoogere krijgsschool kunnen wij vrede krijgen. Bij de officieren is 't nu eenmaal zaak in krijgskundige bekwaamheden en daarmede ook in tactische vechtwaarde boven den eventueelen vijand te staan. Maar waarom hebben de Indische «bestuurs»-ambtenaren een hooger-wetenschappelijke, uitsluitend-theoretische bij-opleiding noodig, voor het besturen van een eenvoudig, kinderlijk volk? Waarom moet een dominee Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch kennen, om te kunnen zeggen: «God is goed»? vroeg Multatuli. Zou men die hoogere vorming, die voorgestelde lessen in:

a. de verschillende stelsels van koloniaal bestuur,
b. Nederlandsch-Indisch gecodifieerd privaat- en strafrecht, en
c. de staathuishoudkunde en de statistiek

niet liever doen geven aan onze volksvertegenwoordigers, bij wie de wetgevende bevoegdheid over Indië berust, maar die in Indische aangelegenheden nog voor 't a, b, c, staan! En laat men dan meteen den inlander, die zijn elementaire opleiding nog mist, door verstandelijk en praktisch onderwijs tot een, wel minder simpel en serviel, maar toch meer menschwaardig bestaan opheffen. 't Lust ons niet, hier nog eens uiteen te zetten, aan welke tekortkomingen en euvelen het Indisch bestuurscorps souffreert, maar toch zeker wel niet aan 't gebrek aan onvoldoende wetenschappelijkheid. Karakter en tact zijn bij de bestuursambtenaren waardevoller dingen, dan de vruchten eener hoogere, theoretische vorming, maar die zaken leert men op geen bestuurs-academie aan. Er zijn tegenwoordig residenten aan 't bestuur, wier wetenschappelijkheid boven allen twijfel verheven is, en die dus gevoegelijk in de termen zouden kunnen vallen voor leeraren aan die «Nederlandsch-Indische Bestuursacademie» in dop, maar die zelfs als hoogere bestuursambtenaren fiasco maakten, al bleven zij ook gehandhaafd op hun hooge posten. Wat ontbrak bij hen? Karakter, tact — of beide?

«Maar onze grootste grief tegen deze innovatie is toch wel: dat dit Indisch orgaan weer in Nederland moet worden gevestigd. Er is in Nederland nog nooit iets voor Indië tot stand gebracht, dat vitaliteit bezat en levensvatbaarheid behield. 't Zal met het eminenten-schooltje in den Haag wel weer zoo gaan. Maar afgezien daarvan, billijkheid en logica zeggen, dat het ding, als 't in 't leven geroepen moet worden, in Indië thuis behoort.

Dat de zaak dan waarschijnlijk wat duurder zou uitkomen, mag geen beletsel zijn. Dit zou langs een andere kant weer dubbel en dwars worden goedgemaakt.

«Zou de vestiging der Fockiaansche vinding te Batavia niet tevens het middel kunnen worden om op een fatsoenlijke en ongezochte wijze van den Raad van Indië af te komen, namelijk door die twee dingen tegen elkaar in te ruilen? De Academie wordt op *f* 44.000 's jaars geraamd. Men zou dus nog bovendien een aardigen cent overhouden. En van die twee kwaden was die «Academie» dan toch waarschijnlijk het minst erge».

Uit de Oost-Indische Mail.

Door den wd. directeur van O. E. en N. is aan de handelsvereenigingen in Batavia, namens den landvoogd, advies gevraagd in zake een voorstel van onzen consul te Kobe, den heer van Oordt van Lauwendrecht aan den minister van buitenlandsche zaken, om in 't

---

«Dàt was 't ook niet zoo zeer.»

«O, zoo. Wat dan?»

«'t Verrassende van 't geval. Dat zingen van een blanda is dien vrouwtjes even nieuw als je Faust-, Carmen- of Rigoletto-aria's!»

«Zing jij dan nooit?... *Böse Menschen haben keine Lieder!*

«'t Heugt me niet meer! In een uitsluitend Javaansch interieur ontwent en verleert men dat ten langelesie. 'k Zou schrikken van mijn eigen geluid, gekot ik, als ik 't deed. Je zingen kwam me al niet zooveel minder vreemd voor, als aan die vrouwen, vermoed ik.»

«Dan wordt het mooi tijd ook met de schoone kunsten hier een aanvang te gaan maken en de muziek maar alvast op het leer- en hervormingsplan te zetten», zei ik schersende.

Ik behield mijn publiek. Twee maal daags gaf ik in 't vervolg voor mijn strikt onzichtbaar gehoor (van beide zijden werd dit voorschrift met de grootste stiptheid en behoedzaamheid nageleefd!) een concert, tenzij het mij al eens goeddacht de Muze het zwijgen op te leggen.

Zoo b.v. wist ik mij, door een gelukkige ingeving geleid, ook meer in 't bijzonder bij 't sterke geslacht al heel gauw wat populariteit te bezorgen. 't Kwam ook al door een concert, maar ditmaal een nachtelijk en een, dat mij een verrassing was en een emotie gaf.

Ik sliep den eersten nacht op Winoto niet bijster rustig, want ik kon maar niet op mijn gemak komen. 'k Was nauwelijks te bed, waaruit ik eerst een kongkang (*) had moeten verwijderen, toen ik 't rauwe geluid van een tijger vlak bij 't huis hoorde, dat zich maar telkens herhaalde.

«Hoe moet dat!?» schreeuwde ik naar de belendende slaapkamer.

«Die vriend spookt hier alle nachten rond; daar wordt je wel aan gewoon!» kreeg ten antwoord.

«Goeie morgen!» dacht ik, doch hield me maar groot. 's Morgens wees men mij de versche sporen van het monster aan op het achtererf.

«Zouden wij dien «vrind» niet eens te pakken nemen? vroeg ik, toen hij mij ook den volgenden nacht was komen verontrusten.

«'t Zou niet kwaad zijn» vond mijn gastheer. «De luidjes zijn ook niet best op hem gesteld. Zij durven zich 's avonds nauwelijks meer buiten te wagen. En hij snoept ook nog al eens een hond of een kalf uit de buurt weg.»

Drie dagen later hadden wij sinjeur in den val. Een pracht van een koningstijger! Een kanjerd van belang. 't Was een ware voldoening voor geheel Winoto en de naastbij gelegen desa.

Als man van 't initiatief oogstte ik ieders dankbaarheid.

Ik zelf stelde het op hoogen prijs in de gunst van dit sympathieke volkje te raken. Van mijn kant liet ik daartoe dan ook niets na en niet weinig gestreeld was ik er mee ten laatste als een der hunnen te worden beschouwd.

Het bestuur bazelt over decorum en eerbied, regeert *du haut de sa grandeur* en speelt de almachtige, heeft pajong, hormatgebruiken en ander „eer"betoon noodig om 't „prestige" bij 't volk van Java er in te houden. Dat getuigt, na eeuwenlange koloniale ervaring, niet van breed inzicht. 't Vertrouwen van den Javaan, zijn geloof in den Europeaan ligt niet op dien weg! Dàt heb ik proefondervindelijk op Winoto geleerd, dat is een koloniale leerschool in miniatuur was en dat ik wel „demonstratie-veld" voor kolonisatie had willen doopen.

Mijn gastheer was zichtbaar ingenomen met mijn goede intenties en loonde me daarvoor met zijn volle vertrouwen.

Op een morgen, van een geforceerden klim uitrustend op een hoog, mooi punt met de vlakte naar drie zijden vóór ons, deed hij mij in allen eenvoud zijn levensbiecht.

Wij waren vroeg uitgegaan en hadden eerst een paar koffietuinen vlak in de buurt geïnspecteerd, waar enkele mannetjes al in het veld stonden en met kennelijke tevredenheid en in opgewektheid hun werk deden van graven en bibit stekken aanpiekelen.

Van daar waren wij op huisbezoek in de kampong der onderneming geweest. Veel vrouwen en kinderen waren er in drukke bedrijvigheid. Er heerschte een prettige stemming. In een gevoel van voldoening leidde hij mij rond, wees aan en legde uit. Ik zag hoe, innerlijk en uiterlijk, alles van welvaart en tevreden levensstemming sprak en van kracht ge, ziel- en karakter-

(*) Een groot soort kikvorsch.

belang van de uitbreiding der handelsbetrekkingen tusschen Indië en Japan, van regeeringswege voor Ned.-Indië een **handelscommissie** te benoemen, evenals in Nieuw Zuid-Wales gebeurd is, welk land hiervan reeds goede resultaten zag. De taak van dezen commissaris zou in hoofdzaak zijn belanghebbenden in Japan inlichtingen te geven betreffende de handelstoestanden. Hij behoeft niet altijd in Japan te zijn, maar moet het grootste gedeelte van 't jaar besteden met Indië te bezoeken, ten einde op de hoogte te blijven van uit- en invoer, de verschillende havens, de cultures, de landbouwdistricten enz. Enkele maanden zou hij in Japan moeten reizen, eventueel ook in Korea en Mandsjoerije, ten einde inlichtingen te verstrekken en handelsbetrekkingen aan te knoopen.

In »*De Week*« van *Het Soerabajaasch Handelsblad* van 16 Juni j.l. geeft de heer M. van Geuns op de vraag: »Wat voert het **Departement van Landbouw** uit?, o. a. het volgende ten antwoord:

»Sinds eenigen tijd verheugen wij ons in het bezit van een departement van landbouw. Professor Treub is directeur geworden; de Plantentuin is een onderdeel geworden van het departement; af en toe ontvangen de bestuursambtenaren circulaires of particulier gevraagde inlichtingen; maar voor 't overige? Er zijn schoone woorden gesproken toen Treub's troetelkind in Den Haag ten doop werd gehouden; dat hoort er nu eenmaal bij; maar wie ziet iets van de werkzaamheid van het departement? Als ergens ziekten in het rijstgewas vernielend om zich heen grijpen, gaat er een geleerde heen — evenals vroeger —; wat wordt er nog méér gedaan? In welk opzicht ondervindt de Inlandsche landbouw de zegeningen van Treubs instellingen, indertijd zoo breed uitgemeten?

Geduldig hebben wij gewacht; bestuursambtenaren ondervraagd; ons geloof in de zaligmakende kracht van het door den professor-directeur te brouwen medicijn is heen. Zijn modelvelden zijn een failure gebleken en zijn departement eveneens. Als geleerden iets aanpakken, houden zij in den regel te weinig rekening met de praktijk. *Des Lebens goldner Baum* groeit niet in of bij een studeercel.

Moeten wij het berustend aanzien, dat de Inlandsche landbouw zoo goed als aan zijn lot wordt overgelaten? De meeste demonstratievelden bestaan nog; misschien sust de regeering haar geweten met dit feit en houdt zij zich omtrent de resultaten van den domme. Hiertegen komen wij met nadruk op. Het is ongeveer 6½ jaar geleden dat de nieuwe koers werd ingeslagen; in Januari 1900 werd door den directeur van binnenlandsch bestuur aan de residenten op Java en Madoera medegedeeld, dat met het nemen van nieuwe cultuurproeven door de plaatselijke ambtenaren niet behoefde te worden voortgegaan (zie Bijbladen 2650, 2950 en 4781). De demonstratie zou in de plaats komen van de leering, leiding en overreding. Reeds bij de begrooting voor 1898 was het plan goedgekeurd om de verbeteringen, waarvoor de Inlandsche landbouw vatbaar werd geacht, voortaan onder de aandacht van de Javaansche boertjes te brengen »door middel van een geheel op 's lands kosten aan een rationeele teelt van padi en andere Inlandsche gewassen dienstbaar te maken zoogenaamde modelvelden.« Nu de demonstratie op de aangegeven wijze in 't water gevallen is, is voor de regeering het tijdstip gekomen zich af te vragen: Wat nu?

Berustte de oprichting der modelvelden op een rationeelen grondslag? Mocht men er op goede gronden de resultaten van verwachten die doctrinaire breinen zich voorspiegelden? Hadden de voorstanders een klaar inzicht in het wezen van den Inlandschen landbouw? Wij betwijfelen het. Op bijzonder heldere wijze heeft onlangs

de heer C. J. van Lookeren Campagne, dit wezen blootgelegd in de op 27 Maart jl. gehouden vergadering van het Indisch Genootschap.

. . . .

»Het cultuur-stelsel is uit den tijd, maar wie is er die de zegenrijke gevolgen durft loochenen? Nog heden ten dage ontvangt het Javaansche boertje van die zachte wenken om te bedenken dat het tijd is om zaadbedden aan te leggen of te planten; in naam echter is de Inlander van alle bemoeienis van hoogerhand verlost.

Van het departement van landbouw nu hadden wij verwacht, dat het hierin voorzien zou. Deze verwachting is, gelijk in den aanvang gezegd, een chimère gebleken. Het is hierop dat wij de aandacht meenden te moeten vestigen, opdat het vraagstuk der verbetering van den Inlandschen landbouw wederom aan de orde wordt gebracht, met name in de Staten-Generaal.«

Door den Gouverneur-generaal zijn voorstellen ingediend om het **instituut der onder-luitenants** in zoover uit te breiden, dat deze categorie militairen ook voortaan bij de cavalerie, artillerie en genie zal worden ingevoerd, tevens zal de positie der onderofficieren wat stabieler worden.

Naar aanleiding van hetgeen het *Soerab. Handelsblad* schreef over het fiasco van **Middelbaar Onderwijs** in Ned.-Indië staan in het laatst ontvangen nummer van *Het Onderwijs* eenige vakkundige opmerkingen, waarop door eerstgenoemd blad echter wordt gerepliceerd:

„De zaak, waar het op aankomt, is dat in Indië de H. B. S. met 5-jarigen cursus niet aan het doel beantwoorden. Wij zullen niet beweren dat de jongelieden die de toekomstige H. B. S. met 3-jarigen cursus zullen bevolken, meer zullen opsteken of minder uit den band springen; wat wij wenschen te doen uitkomen, dat in 't algemeen voor hen de vijfjarige cursus te lang duurt en de driejarige, met een afgerond leerplan, ervoor in de plaats moet komen.

Ten slotte vraagt *Het Onderwijs*, waarom er een inspecteur uit Nederland moet komen. „Zou er wezenlijk onder de Indische directeuren leeraren niemand te vinden zijn, bekwaam en energiek genoeg om goed te maken wat verkeerd is?"

Antwoord: vermoedelijk wel. Maar een homo novus, onbekend met het gewurm en geschipper op onze middelbare scholen, verdient onzes inziens de voorkeur".

Het *Soer. Hbl.* is ook eens een kijkje gaan nemen op het postkantoor om navraag te doen naar verschillende **misstanden en onvolkomenheden.** Het vernam toen de volgende desiderata gedeeltelijk ook terug te vinden in de brochures der heeren Jansen en Den Hartog:

1o. betere bezoldiging van het klerkenpersoneel;

2o. afdanking der bij den postdienst gebezigde Inlanders, behalve voor vrij onbeduidende functies;

3o. uitbreiding der lokaliteiten, waardoor het sorteeren der stukken (op sorteertafels en in sorteerbakken) wordt vergemakkelijkt en abuizen beter voorkomen;

4o. in 't algemeen: inrichting van den postdienst volgens de in de groote centra in Europa toegepaste methoden.

Naar aanleiding van punt 2 zouden wij willen vragen of Inlanders juist niet zeer goed voor den postdienst zouden op te leiden zijn?

Het blad vindt verder dat voor een aanzienlijk deel de verbeteringsquaestie van pecuniairen aard is. De regeering *moet* meer geld beschikbaar stellen: deze eisch wordt met den dag klemmender. De commiezen worden vrij goed gesalarieerd; de klerken niet. Dezen hebben geen toekomst; werken zonder animo; melden zich vaak ziek (op een certificaat van den goedhartigen huisdokter; een speciale geneesheer voor den post- en telegraafdienst wordt noodig geacht); vandaar telkens verwisseling.

Wij kregen den indruk dat de post-autoriteiten zich wel rekenschap geven van de gebreken, die hun dienst aankleven. De afgetreden hoofdinspecteur heeft door een al te rigoureus boetestelsel groote ontstemming teweeggebracht. Zijn opvolger wordt een schoone gelegenheid geboden om te toonen dat hij naast rechtvaardigheidszin tact bezit.

Doch steeds is het refrein: Point d'argent point de Suisses. Geld moet er zijn. Houdt de Regeering de hand op de beurs, dan zullen wij evenals tot nu toe op gezette tijden den „roem van den postdienst" hebben te zingen.

Het *Bat. Nbl.* van 14 Juni wijst op de groote onjuistheid en groote onvolledigheid, welke de Indische **handelsstatistieken** aankleeft. Juist in Ned. Indië waar alle in- en uitvoer zoo gemakkelijk kan worden gecontroleerd, omdat alle in- en exporthandel over zee moet plaats hebben, daar is het te betreuren, dat in spijt van het vele werk, aan die statistieken gewijd, de onjuistheid daarin slechts wordt overtroffen door de onvolledigheid, waardoor het dan ook in N. Indië onmogelijk is een juist beeld te krijgen van den in- en uitvoerhandel.

En daarom is 't een goed denkbeeld geweest van den heer L. C. van Vleuten Jr. het middel aan de hand te geven, om te komen tot een juisten grondslag der opstelling der handelsbalans van Ned. Indië. Zijn voorstel, uitgewerkt in een artikel, dat de verdienste van kortheid heeft, vindt men in de Mei-afl. van 't *Tijdschrift van Nijverheid en Landbouw*.

Om een beeld te geven van de ondoelmatigheid der regeeringsstatistieken, toont schrijver aan dat men in de officieele cijfers bijv. vergeefs zal zoeken naar den uitvoer van Pamanoekan of Indramajoe-rijst, een zeer belangrijke factor voor Java's rijst export. De maandopgaven doen vermoeden dat alle uitvoer uit Batavia-rijst bestaat. De invoer van Siam en Saigon wordt inderdaad door geheel andere cijfers voorgesteld als van regeeringswege worden opgegeven, omdat de officieele statistiek slechts rekening houdt met invoer van de laatste laadhaven.

Jaren lang heeft men gemeend te kunnen volstaan met den Java-rijst-uitvoer te splitsen over de 4 exporthavens. Men heeft tot nog toe niet vermogen in te zien dat hierin verandering moest komen. Evenmin schijnt men het noodig te achten onderscheid te maken tusschen uitvoer van **Java-coprah** en **uitvoer van coprah door Java.** De gouvernements-export van tin, kinabast en koffie wordt eenvoudig niet opgenomen. Van huiden kent men slechts één soort. Hoofdsuiker is vermengd met muscovados, de zaksuiker vindt men in de secondboilings terug. Niet verantwoord worden eventjes 5.5 millioen picols exportsuiker. Java- of Liberia-koffie, dat is precies hetzelfde. En zoo gaat schrijver voort, die de statistieken aldus wenscht ingericht:

»Uit de aangiften tot uitvoer, invoer of opslag worden opgeteekend: de plaatsnaam, de naam van het schip, de plaats van herkomst of bestemming, de soort van het ingevoerde of uitgevoerde product en de hoeveelheid daarvan in voor den handel bruikbare eenheden. De scheepsagenturen staan, tegen de meest stellige verzekering van absolute discretie ten aanzien van de namen der indische afschepers of importeurs, buitenlandsche gedeeseerden of expediteurs, de generale manifesten gedurende een week af aan den samensteller der statistieken. Verder wordt vastgesteld welke goederen of producten voor een statistische opgave in aanmerking komen, welke eenheid van opgave de meest bruikbare is, in hoever zich de uitgebreidheid der onderwinding moet uitstrekken.

Voert overleg tusschen regeering en handel tot overeenstemming, dan zal Indië kunnen bogen op een in- en uitvoerstatistiek, die een vergelijking met welk land ook schitterend kan doorstaan, en dan bezit men een betrouwbare basis om een oordeel te vormen en om verdere gevolgtrekkingen op te kunnen bouwen«, dus eindigt de schrijver.

JAVA.

Voor een jaar of drie zag men bij Tjikoeda-Pateuh, het punt, waar de groote weg ten Oosten van Bandoeng de spoorbaan snijdt, niets dan sawah, één eindelooze vlakte, zich uitstrekkend tot den voet der heuvels. Thans is men daar begonnen met den bouw der magazijnen voor het Departement van Oorlog. Allereerst is begonnen met de **magazijnen van oorlog,** thans bestaande uit een 14-tal gebouwen, meest in semi-permanenten stijl; het geheel is omgeven met een flinken muur; eenigszins buiten het eigenlijke bouwplan staan een paar munitie-magazijnen. Naast en ten westen van deze magazijnen staan nu de gebouwen, welke worden gebezigd voor het magazijn van geneesmiddelen. Wederom ten westen dezer magazijnen komen de gebouwen voor de militaire administratie; een 5-tal gebouwen zijn reeds onder dak.

Over eenige jaren zal men te Bandoeng een garnizoen van een drietal bataljons krijgen, die dan gelegerd zullen worden op het sawahterrein, ten noorden der reeds gebouwde magazijnen, waardoor men er een flinke militaire nederzetting zal krijgen, die in dezen uithoek van Bandoeng niet weinig vertier in 't leven zal roepen.

Uit **Rembang** werd vernomen dat de economische toestand daar zeer veel te wenschen laat. Er zou zelfs in verschillende streken min of meer hongersnood dreigen. Het laatste maandrapport over Maart noemde de vooruitzichten van den oogst reeds **zeer slecht** en zal deze toestand in al dien tijd met het abnormale weder er niet op verbeterd zijn.

Waarom verneemt men er dan niets van en evenmin van maatregelen tot tegemoetkoming wordt gevraagd in 't *Bat. Nbl.* van 16 Juni?

Het is toch niet aan te nemen dat het bestuur en de regeering niets zouden doen. Toen reeds in Februari de resident van Rembang de aandacht op den dreigenden toestand vestigde, kreeg hij de beschikking over fondsen voor de verstrekking van plant materiaal en na dien tijd zal het bestuur zeker niet stil gezeten hebben.

Maar wat is er verder gedaan?

BUITENBEZITTINGEN.

Aan het verslag der residentie **Westerafdeeling van Borneo** over Maart jl. ontleenen wij het bericht dat de gezondheidstoestand minder gunstig, — doch de overvloedige uitkomsten van den oogst over het algemeen reden tot tevredenheid hebben gegeven. Alleen in enkele laaglanden, o. a. in de afd. Soengei Kakap was de oogst minder overvloedig.

De waarde van den in- en uitvoer en de opbrengst van de daarop geheven rechten en andere ontvangsten daarmede in verband hebben te zamen bedragen f 33.412.91 en van 1 Januari af f 87.419.36 tegen f 96.123.82 in 1905. De mijnbouwonderneming Loemar verscheepte f 12.100 aan goud.

Uit het verslag over **Ternate** over dezelfde maand blijkt dat ook daar de gezondheidstoestand minder gunstig kon genoemd worden, zoowel ter hoofdplaats als op Halmaheira en Noord Nieuw-Guinea. Te Tidore heerschte volkomen rust. Door den posthouder van Patani werd op de Gobogroep een onderzoek ingesteld naar de juistheid van een gerucht, als zou daar een prauw van Patani met zes opvarenden zijn afgeloopen en geplunderd; door rondzwervende Blakkers; de uitslag was nog niet bekend.

Nopens de pareldukerij in N. N. Guinea werd vermeld dat bij Kwatidori in de Geelvinckbaai schelpen zijn gevonden en dat het exploratie-werk werd belemmerd door ziekte onder de opvarenden der schoeners.

volle leiding verried. In vele zaken werd onderricht gegeven tot oefening van geest, oog en hand, zoodat behalve de vruchten van het schoolonderwijs ook de waarneembare bewijzen van de beoefening van ambacht en vrouwelijke huisvlijt overal aanwezig waren. Jongens en meisjes legden zeer bevredigende proeven van bekwaamheid af in elementair onderwijs, jonge mannen van vaardigheid in timmer-, snij-, smeed- en ander handwerk, terwijl de vrouwtjes bezig waren met weef- of batikwerk en ander huiselijk bedrijf. Zijn onderwijskrachten had hij zoodoende ten deele al zelf aangekweekt. Ook op ooft- en groenteteelt legde men zich met bijzondere zorg en kracht toe, waarvan de resultaten overal voor 't grijpen waren en al eerder door mij geproefd en gewaardeerd werden. Voor gemeenschappelijken rijstbouw en de cultuur van een paar andere eigen verbruiksartikelen was almede eenig terrein in exploitatie. Die sawah-bewerking, evenals enkele andere zaken, was op coöperatieven leest geschoeid.

't Was me niet ontgaan, dat nu en dan een schaduw langs 't gelaat van mijn leidsman gleed en een pijnlijke gedachte zijn gevoel van voldoening kwam storen. Toen wij de kampong verlaten hadden en afdwaalden van huis, gaf hij uiting aan zekere bezorgheid voor de toekomst van Winoto en zijn schepping hier.

Er was malaise. 't Ging al eenigen tijd niet goed met de koffie. Als 't eens heelemaal misliep met die cultuur! Wat zou er dan van Winoto en de luidjes worden? Hij had weinig reserve-kapitaal. De verhooging van den levensstandaard, de verbetering van het bedrijf en den geestestoestand hadden zware offers geëischt. Tot nu toe had hij alles uit de winsten van het hoofdbedrijf kunnen bekostigen en de verwezenlijking zijner denkbeelden had niet onder de malaise geleden, al had hij toch ook al meer de tering naar de nering moeten zetten, dan hem lief was en hem dienstig leek. Maar als de kaart niet keeren wilde, zou hij spoedig een tekort op zijn budget krijgen en moeten interen.

(*Wordt vervolgd*).

Aan het verslag over **Amboina** werd ontleend dat de pokziekte sterk verminderde, alleen op den achterwal der Aroe-eilanden nam zij toe.

De uitvoer van kruidnagelen bedroeg 968 pikols of 60.500 K. G. tegen 55.750 K. G. in de voorafgaande maand.

In de verslagmaand werd ter hoofdplaats voor een waarde van f 77.646.49 uitgevoerd, tegen resp. f 100.576 en f 68.612 in de gelijknamige maand over 1905.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is bepaald, dat het landschap Korintji een afzonderlijke afdeeling der residentie Djambi zal uitmaken, onder een assistent-resident, aan wien een controleur zal toegevoegd worden met standplaats Sanggaran Agoeng.

Er is onlangs te Medan een opnemer van Java aangekomen, die in opdracht had te onderzoeken in hoever het plateau van Sibolangit, gelegen op het contract Petimoes van de Medan-Tabak-Maatschappij door irrigatie geschikt zou zijn te maken voor sawah-cultuur. *De Sumatrabode* vernam, dat de Medan-Tabak Mij hiermede een begin van uitvoering geeft aan het plan, geopperd door haar directeur, Dr. C. W. Janssen, wiens idee oorspronkelijk was te doen nagaan of op het bedoelde terrein met succes een rijstbouw-onderneming zou kunnen worden aangelegd, door genoemde maatschappij te drijven. Het is echter zoo goed als zeker dat hiervan niets zal komen op grond van de te geringe oppervlakte van 't terrein. Wanneer nu het terrein door irrigatie voor sawah-cultuur zal worden geschikt gemaakt, zal 't zijn om daarmede de Bataksche bevolking behulpzaam te wezen en haar te gelijk met de voordeelen der irrigatie voor den rijstbouw bekend te maken, zoo lezen wij in 't *Soer. Hbl.* van 19 Juni jl.

Ernstig spoorweg-ongeluk in Atjeh. Het lag in het voornemen van Gouverneur van Daalen om vóór de opening van de Langsar-baai een inspectiereis daarheen te maken. Op weg naar Langsar, wilde de Gouverneur echter eerst eenige bivakken bezoeken en op Telok Semaweh werd een extra-trein samengesteld, waarmee de Gouverneur, de assistent-resident Kamerling en majoor van Bloemen Waanders vertrokken, onder begeleiding van een afdeeling dekkingstroepen. Nog geen tien minuten daarna gebeurde een ongeluk, dat wonderlijk genoeg geen dooden heeft geëischt, maar toch zeer ernstig is afgeloopen. Waarschijnlijk door een verkeerd gegeven order stoomde een passagierstrein door naar Telok Semaweh om juist pas in een bocht in zicht te komen van den inspectietrein. Hadden de machinisten elkaars treinen tijdig kunnen zien, dan zou het gevaar misschien nog aftewenden zijn geweest, maar het noodlot wilde, dat zij elkaar precies in de bocht moesten tegenkomen. Wel trachtte de personentrein nog te stoppen, maar met donderend geraas schoof de andere trein over dezen, met zulk een hevigheid, dat de wagen waarin de hooggeplaatste personen zaten, tot splinters werd geslagen, terwijl het bovendeel daarvan terecht kwam op den wagen, waarin de dekkingstroep zat. De autoriteiten werden allen min of meer ernstig gewond. Gouverneur van Daalen en de assistent-resident Kamerling werden hevig bloedend en vrijwel bewusteloos opgenomen, om vervolgens naar de *Glatik* te worden vervoerd, waarmede de gewonden naar Kota Radja vertrokken.

Majoor van Bloemen Waanders brak den neus, terwijl zijn tanden beneden- en bovenlip zoodanig scheurden, dat de dokter van Telok Semaweh die moest aanhechten.

De adjudant van den Gouverneur, die het gevaar had zien aankomen, sprong uit den trein en bekwam eenige lichte kwetsuren.

Van de dekkingstroep werden acht man gewond, terwijl ook ettelijke inlanders gekwetst werden. Een streng onderzoek is gelast om den schuldige aan dit ongeval uit te vinden.

De *Javabode* van 13 Juni bevat een hoofdartikel over het **uitvoerrecht van boschproducten ter Oostkust van Sumatra**, waaruit blijkt dat het blad in de verste verte niet kan beoordeelen, waarom in het gewest Sumatra's Westkust van boschproductie in doorsnede slechts een uitvoerrecht van 5 pct. van de waarde wordt geheven en alleen gaarne de vraag wil stellen of in dit classieke land van adat en adatapostelen, na een rechtstreeksch bestuur van welhaast 80 jaren, misschien nog analoge belastingen als de „pantjangaloes" of het tiendrecht" bestaan?

De minister van koloniën heeft reeds verklaard dat de voorgestelde belasting er niet met de bajonet zal worden ingevoerd. Naar het blad verneemt verwachten de leepe hoofden spoedig een andere ministerieele verklaring, luidende dat de op die kust bestaande adatheffingen nooit met de bajonet zullen worden uitgevoerd.

Intusschen zal van wapengekletter wel niet veel worden vernomen, indien bovenbedoeld invoerrecht op 10 pct. werd gebracht, al ware 't slechts om de gelegenheid af te sluiten der ter Oostkust ingezamelde boschproducten derwaarts af te voeren, tengevolge waarvan de schatkist een gevoelig nadeel zou worden toegebracht. Schrijver — **L'Oisselet** — hoopt dan ook dat de regeering, die 't noodig heeft geoordeeld algeheele vrijstelling te verleenen van het uitvoerrecht van getah en caoutchouc, gewonnen van ondernemingen tot den geregelden aanplant van die gewassen — met de loffelijke bedoeling vooral de cultuur, meest gedreven door Europeanen, krachtig te beschermen, waar in de Straits nog 2½ pct. wordt geheven —, thans bezield met het verlangen ook voor den kleinen man langzamerhand zuivere economische verhoudingen te scheppen, de hatelijke pantjoeng aloes zal afschaffen, tot voorspoed van land en volk ter Oostkust van Sumatra, waar, naast groote vooruitgang en ontwikkeling, achterlijkheid uit den grauwen voortijd wordt aangetroffen. De eigenlijke bevolking, bevrijd van een drukkende last, zal zich werkelijk niet opwerpen als gewapend schatkistbewaarder harer vorsten.

In officierskringen gaat algemeen het gerucht dat de expeditie naar **Bali** in 't begin der volgende maand al zal vertrekken.

Den 19en Juni is het eskader van Soerabaja naar Bali gestoomd om het ultimatum over te brengen. Een ontkennend antwoord wordt algemeen verwacht.

Als een nieuwigheid zullen bij de a.s. expeditie de militaire wielrijders voor den verkennings- en rapportdienst optreden.

Het ruiterwapen blijft tehuis, met uitzondering van een tiental voor de ordonnansen- en oppassersdienst bestemde ruiters.

PERSONALIA.

De *Deli-Ct.* van 26 Juni bracht het bericht mede, dat op verzoek eervol uit 's lands dienst is ontslagen de chef der tijdelijke arbeidsinspectie in Deli, **B. Hoetink**.

De kolonel der artillerie **Loke** is, als waarnemend Chef van het wapen der artillerie opgetreden. De generaal **Rost van Tonningen** kan zich thans geheel aan de voorbereiding der Bali-expeditie wijden.

Dr. **J. H. F. Kohlbrugge**, geneesheer van Sidhoardjo, gaat binnenkort naar Europa. In de *Mataram* lezen wij, dat hij een merkwaardige collectie heeft aangelegd van niet minder dan 18 hersenpreparaten van menschen tot de verschillende beroepen in Indië behoorende.

Van de 18 flesschen waren bij het onverwacht bezoek van den berichtgever reeds 15 ingepakt, zoodat hij slechts de drie laatste te zien kreeg. Deze waren voorzien van de volgende etiquetten:

No. 16. Verwarde hersenen. Mijnbouwspeculanten, makelaars in mijnbouwzaken, professoren, leden van schoolcommissies in de binnenlanden, socialisten, kassiers, vertalers van telegrammen enz.

No. 17. Abnormale hersenen. Patrouillecommandanten, correspondenten en medewerkers van dagbladen, leden van verpondingscommissies, deskundigen in kokoszaken, vegetariërs, directeuren van gemeentewerken, theosophisten enz.

No. 18. Normale hersenen. Redacteurs.

Wij zijn zeer benieuwd naar de overige etiketten!

Naar wij vernemen, is aan de betreffende Commissie, uit de Britsch-Indische bevolking in de kolonie Suriname gevormd, toegestaan het als huldeblijk aan mr. **G. H. Barnet Lyon,** gewezen agent-generaal voor de immigratie en kolonialisatie, op te richten borstbeeld, te plaatsen tusschen het gebouw van het Immigratie-bureau en de oranjeboomen aan Combé. Een hulde aan een Surinaamsch ambtenaar te brengen, waarop de kolonie met trotsch zal mogen wijzen.

Per ss. Prins Willem IV vertrok van Paramaribo de heer **H. D. Havelaar**, hoofdingenieur 1e kl. bij den Indischen Waterstaat met verlof, tijdelijk chef van het Bouwdepartement in Suriname en belast met de uitvoering van productieve werken.

De heer Havelaar bezocht het eerst deze kolonie in 1893, naar aanleiding van een door gouverneur van Asch van Wijck op de begrooting voorgestelden post van f 30,000 als subsidie aan een door particulieren aan te leggen stoomtramverbinding Paramaribo—Saramacca. De Minister van Dedem wenschte, alvorens een beslissing omtrent dezen post werd genomen, te doen onderzoeken of het normaliseeren van het Saramaccakanaal c. a. niet de voorkeur verdiende, boven den aanleg van een stoomtramweg. Dit onderzoek werd opgedragen aan den ingenieur Havelaar, die adviseerde tot den aanleg van twee schutsluizen en het inpolderen van het land aan beide zijden van het kanaal. Zijn rapport had tot gevolg het tot stand komen van de leening van drie millioen gulden voor productieve werken, waaronder de normaliseering van het Saramaccakanaal en den aanleg van den Sommelsdijkschen polder.

In 1896 kwam de heer Havelaar opnieuw in de kolonie. Het eerste werk werd onder zijn leiding voltooid, op een deel der inpoldering na. Het tweede werk is tot dusver onuitgevoerd gebleven. Het schijnt, dat de hooge polderlasten, die aan belanghebbenden zouden moeten worden opgelegd, een onoverkomelijk bezwaar opleveren.

Naast de uitvoering der productieve werken en het beheer van het Bouwdepartement, is de heer Havelaar gedurende zijn tienjarig verblijf in de kolonie belast geweest met tal van andere functiën, steeds door hem met de grootste nauwgezetheid vervuld. Aan zijn uitgebreide kennis, zijn ongemeene werkkracht en ongeëvenaarde plichtsbetrachting heeft de kolonie vele en gewichtige diensten te danken. Zijn vertrek laat een groote leegte achter. Velen zullen hem missen en de opengevallen plaats zal niet licht op zoo waardige wijze weder vervuld worden. Algemeen betreurt men, dat een man als de heer Havelaar niet steeds over de beste krachten heeft kunnen beschikken, noodig om tot een volledig succes te komen. Voor een eindoordeel over de Havelaarwerken zal echter eerst de tijd gekomen zijn, wanneer die werken geheel voltooid zullen wezen.

De heer **W. ten Harmsen van der Beek,** districts-commissaris van ben. Suriname en ben. Para, jl. Vrijdag voor de commissie verschenen, is ziek bevonden en zal buitenlandsch verlof aanvragen.

De heer **C. S. Gorsira J.P.Ez.,** is benoemd tot vice-consul der V. S. van N.-Amerika voor Curaçao

— Met het Nederlandsche stoomschip Prins Willem V is te Willemstad aangekomen de heer **Teeckelenburgh,** tijdelijk opzichter bij het Departement van Openbare Werken in de kolonie Curaçao.

De heer **Fabius** kwam met dezelfde boot naar dit eiland, doch hij moet te La Guaira achtergebleven zijn, om, zooals men aan *El Imparcial* bericht, de plechtigheden der installatie van generaal Cipriano Castro bij te wonen.

— Overleden, 74 jaar oud, de heer **H. C. Henriquez,** gedurende 40 jaren consul van Italië op dit eiland. Zijn trouwe diensten als zoodanig werden door de Italiaansche regeering beloond met het ridderkruis van de Kroonorde van Italië en, toen hij zich wegens gezondheidsredenen verplicht zag afstand te doen van de eerebetrekking, met zijn benoeming tot ridder der St. Mauritius- en St. Lazarus-Orde.

West-Indische Berichten.

Suriname. Het gaat met de berichten over de bacoven-cultuur in deze kolonie als met een feuilleton. Juist op 'n oogenblik wanneer het interessant wordt breekt het verhaal af.

Zooals medegedeeld was de totstandkoming der bacoven-cultuur zoo goed als verzekerd. Met de noodige opwekking had men het zoover gebracht, dat de planters voor omstreeks 1000 hectaren met bacoven te beplanten hadden ingeschreven, waarna de onderhandelingen voor vervoer en verkoop der vruchten werden geopend, welke leidden tot een voorloopige overeenkomst met de United Fruit Co., die wanneer de maatschappij den 15en dezer bericht zou hebben ontvangen, dat alles in orde was — toestemming van het opperbestuur, zekerheid betreffende het minimum van het te bebouwen oppervlak ad 1000 hectaren — eene definitieve worden zou, behoudens goedkeuring door de directie der maatschappij van de door haren inspecteur met het bestuur aangegane overeenkomst. Maar nu kwamen weer allerlei bezwaren opdagen. Onder de inschrijvers waren er die niet aan de vereischten van het bestuur voldeden, terwijl anderzijds de inschrijvers niet in allen deele voldaan waren over de voorwaarden van de United Fruit Co. betreffende den voor de bacoven te betalen prijs dan wel zich stieten aan enkele door het bestuur gemaakte bepalingen.

Het bestuur kwam aan de bezwaren te zijnen opzichte tegemoet, maar met dat al bleek in eene vergadering den 28en Juni ll. door de Vereeniging voor den grooten landbouw te Paramaribo gehouden, dat toen slechts zekerheid bestond betreffende de beplanting met bacoven van een oppervlakte van 800 hectaren.

Wanneer nu nog de maatschappij de lucht gekregen heeft van de geringe geestdrift voor het nieuwe plan, is het wellicht nog mogelijk, dat zij intusschen zelve daarvan heeft afgezien, terwijl in de kolonie met kunst- en vliegwerk de 1000 hectaren werden volgemaakt.

Onder de redenen, die het plan tegenwerken, is gebrek aan kapitaal bij de ondernemers, en in de gemelde vergadering werd bij den aanwezigen directeur der Surinaamsche Bank, die intusschen te kennen gaf hier slechts als vertegenwoordiger van de plantage Zorgvliet te zijn gekomen, een balletje opgeworpen over, door de Bank aan de ondernemers te verleenen crediet. De heer Bär verklaarde in principe wel bereidt e zijn financieele hulp te verleenen, b.v. door het overnemen van kleine eerste als tweede hypotheken om zoo de mogelijkheid voor gouvernementshulp te openen, welke zooals bekend slechts onder eerste hypotheek-verband wordt verleend.

Typisch toch dat zulke moeilijkheden in een zoo belangrijke quaestie, waarbij niet alleen de planters

maar de heele kolonie zal zijn gebaat, zich op het laatste oogenblik voordoen.

Over de Surinaamsche Bank schijnt men in den laatsten tijd nog minder te spreken te zijn dan te voren, te oordeelen naar ingezonden stukken in enkele Surinaamsche bladen, waarbij geklaagd wordt over de weinig tegemoetkomende en ietwat achterdochtige wijze, waarop de instelling bij voorgestelde transactiën te werk gaat.

't Kan zijn, dat men leergeld betaald heeft. Wij kunnen dat van hieruit niet beoordeelen en constateeren slechts wat wij uit de bladen opmerkten.

Behalve de bacoven-cultuur, die naar wij hopen trots en ondanks alles, intusschen waarschijnlijk toch haar beslag zal hebben gekregen, zijn nu de rameh-cultuur en de teelt van rubber in de kolonie aan de orde van den dag.

De heer Juta, oud beheerder der Koloniale Vaartuigen in de kolonie, was onlangs weer te Paramaribo met het oog op de plannen om op plantage Meerzorg de rameh-cultuur ter hand te nemen. Een groot terrein moet voor die cultuur uitstekend geschikt wezen. De heer Juta was voornemens te Limoges een bezoek te brengen aan een rameh-fabriek om de werking der ontvezelingsmachines aldaar te bestudeeren.

Wat de rubber-cultuur aangaat, is nu toch uit Ceylon bericht gekomen, dat de bestelling van 60000 hevea-zaden is aangenomen en zal worden uitgevoerd. Dat valt ons bepaald mée na de, uit klaarblijkelijken onwil voortgesproten decepten bij vorige bestelling, en de pogingen, zoo op Ceylon als in de Straits, van belanghebbende zijde in het werk gesteld om een verbod op den uitvoer van zaden te verkrijgen en zoo doende de concurrentie zooveel mogelijk te beperken.

Van beperken gesproken, men vreest ook in de kolonie dat het braziliaansch-nederlandsch grens-verdrag, hoe vaag ook de grensbepaling is gesteld, der kolonie op een aardig lapje gronds kan komen te staan, dat nu tot Suriname wordt gerekend. Het ware wel zoo geschikt geweest die regeling tot het volgend jaar uit te stellen wanneer we door een nieuw uit te zenden expeditie mogelijk wat meer van die grensstreek zullen zijn te weten gekomen.

Met de koloniale middelen wil het ook dit jaar nog maar niet al te best vlotten. Wanneer het zoo doorgaat als in de eerste maanden van dit jaar zal ook nu weer blijken dat invoerrechten, accijnzen, en mijn-concessiën veel te hoog geraamd zijn. Opmerkelijk was de mindere opbrengst der posterijen, die zoo ongeveer een 25 pct. beneden het $^5/_{12}$ der raming bleef.

Wat mijn-concessiën aangaat, staat te vreezen dat in den eersten tijd niet veel aanvragen om vergunning tot ontginning van delfstoffen zullen binnenkomen, wegens den domein-puzzle. Onze West gaf nu den raad om den spoorweg in de doorsneden of te doorsnijden streken als vaste basis aan te nemen om daaraan nieuwe concessiën vast te leggen.

De spoorweg-aanleg is bezig zich door den Maäboberg heen te werken, 'n aardig hapstukje, wanneer men bedenkt dat een 25000 M³ grond en rots uit den weg moeten worden geruimd. Dat geschiedt door afspuiting waarbij ook de noodige dynamietbommen te pas moeten komen, om den grond los te werken, voordat de stoomspuit daarop wordt gericht. Men vordert elken dag ongeveer met 300 M³., zoodat er nog enkele maanden met dezen arbeid moet worden voortgegaan.

De Maäbo-berg kan nog een onaangenamen tegenvaller opleveren. Nu reeds zijn er daar in de buurt al heel wat menschen ziek geworden. Overigens mag de heer van Reigersberg Versluys wel van geluk spreken. De heer Havelaar, die nu in de Surinaamsche bladen wordt uitgeluid, heeft heel wat meer tegenvallers te boeken gehad. Men is het er echter in de kolonie over eens dat daarvan de schuld niet moet worden gezocht bij den chef van den dienst der openbare werken persoonlijk, maar in zijn pech, wat het ondergeschikt personeel betreft. Men zal dit in de kolonie zelve wel het best kunnen beoordeelen, in verband ook met den kolossalen omvang van den dienst van het bouw-departement, waarvoor zoowat vijf tonnen gouds 's jaars worden uitgegeven. Bij zulk een omvang is het zeker niet wel doenlijk dat een chef aan de enkele bijzondere werken zijne bijzondere aandacht wijdt? . . .

Eene andere hulde was die, door de britsch-indische immigranten aan den voormaligen chef van het immigratie-departement, Mr. Barnet Lyon, gebracht, voor wien nu een borstbeeld wordt opgericht, dat met de toestemming van het bestuur zal komen te staan tusschen het immigratie-bureau en de oranje-boomen van Combé.

Wat de javaansche immigranten betreft, valt melding te maken van de doodstraf over twee hunner uitgesproken wegens den, op een mandoor gepleegden moord. De doodstraf is evenwel in langdurige gevangenisstraf veranderd, zoodat deze luitjes heel wat langer in de kolonie zullen blijven dan veler hunner landgenooten, die er nu bij risjes tusschen uit trekken, wegens de bestuursverandering op Mariënburg, waar de luitjes, die daar in grooten getale werkzaam waren niet veel mee op blijken te hebben, zoodat ze na afloop van het contract minta poelang.

Van de centrale suikerfabriek zou volgens de Nieuwe Rotterd. niet veel kunnen komen, daar bestuursdeelneming in het kapitaal der onderneming of geldelijke steun daarvan tegen de regelen der suiker-conventie zou wezen.

Van Vreemde Koloniën.

Irrigatie-bezwaren. De groote uitbreiding aan de irrigatie gegeven in Pendjab en Sindh heeft de aandacht gevestigd op de tengevolge van overbevloeiing mogelijke schade voor het land, schreef de Pioneer. In streken, waar in den ondergrond zich zoutafzettingen bevinden worden deze naar de oppervlakte getrokken, en tenzij voor goeden waterafvoer is gezorgd kunnen ernstige gevolgen daaruit voortvloeien. In deelen van Sindh in het bijzonder, waar eene behoorlijke drainage feitelijk onmogelijk is, hebben de gevolgen van voortdurende irrigatie zich reeds voorgedaan. Het Landbouw-departement heeft reeds besloten het noodige onderzoek in te stellen naar den toestand van den ondergrond om te zien wat hier te doen valt. In de United Provinces is het gevaar bezworen door deugdelijke drainage; in Sindh zal men tot andere middelen toevlucht moeten nemen, vooral dáár waar de regenval gering is en de oppervlakte niet door stortregens „gewasschen" wordt.

Triomf der bureaucratie. Ten vorigen jare werd door het bestuur der Philippijnen eene commissie ingesteld, belast met het onderzoek naar de mogelijkheid van bezuinigingen in het bestuur der kolonie. Het bestuur was op te weelderigen voet ingericht, aan amerikaansche ambtenaren alleen wordt thans een zelfde bedrag besteed als het heele budget der kolonie in den spaanschen tijd uitwees. Men moest en zou het met minder stellen. De commissie, die alras te Manilla zich den naam van „koppensnellers" zag toegelegd, begon hare werkzaamheden en verschillende voorstellen waren daarvan het gevolg. Dat een paar goede lucratieve baantjes voor enkelen harer leden werden bedongen, doet hier wellicht minder ter zake — zij had evenwel eenige bezuinigingen voorgesteld, die dan ook tengevolge hadden, dat vooral wat het mindere personeel betreft velen als overcompleet werden ontslagen. Wat blijkt nu evenwel, nu eenige maanden sedert dien maatregel zijn verstreken — de ontslagenen werden door de voordeur ontslagen maar kwamen door 'n achterdeurtje de bureaux weder binnen — men kon het onmogelijk zonder hen stellen.

Op een bevolking van 7 millioen zielen in de kolonie telt men niet minder dan 4000 amerikaansche ambtenaren en beambten.

Het eind van het liedje zal ook dit jaar wel wezen, dat de kolonie ettelijke millioenen aan schuldbewijzen mag uitgeven om het dure huishoudentje te betalen.

Tegenover de stad Manilla heeft het bestuur evenwel een onverwachten maatregel getroffen. Ook daar was men gewoon telken jare een extra-rekening van uitgaven in te dienen, maar ditmaal kwam het gemeente-bestuur van een koude kermis thuis. „Jelui krijgt niets" luidde 't antwoord, „je moet maar maken toe te komen met wat je hebt".

Het gevolg is dat van de ruim 300 amerikaansche politieagenten, die met 'n 450 Philippijnsche collega's de rust in de stad bewaren, reeds een veertigtal werden ontslagen en waarschijnlijk nog zestig zullen moeten heengaan.

De ontslagenen, die niet naar de Vereenigde Staten wenschen terug te keeren moeten nu aan andere baantjes in de kolonie worden geholpen. Waar er zoovelen reeds zijn, is voor zoo'n handjevol zeker ook nog wel plaats.

Koortsen op Madagaskar. Den 10en Juli ll. heeft professor Blanchard in de Académie de médicine te Parijs enkele mededeelingen gedaan betreffende de koortsepidemie, die het Groote eiland, zooals de Franschen Madagaskar noemen, teistert.

Een vreeselijke koortsepidemie heerscht in de eertijds meest gezonde streken van het eiland. De hoogvlakten en de stad Tananarive, die tot voor korten tijd koortsvrij waren, terwijl deze ziekte endemisch heerschte in de laagvlakten, zijn op hare beurt door deze plaag aangetast.

In Tananarive, dat den naam had een zeer gezonde stad te zijn, is de sterfte tengevolge van de optredende koortsen zeer toegenomen. In 1900 bedroeg het aantal sterfgevallen tengevolge van malaria 48, in 1901 73, in 1902 104, in 1903 137, in 1904 277, in 1905 686, en in de vier eerste maanden van dit jaar 980, op eene bevolking van 40000 zielen in de hoofdstad der kolonie, waar dus geneeskundige hulp, enzoovoort, het meest bij de hand zijn.

De heer Blanchard wijt de uitbreiding der ziekte aan den aanleg van wegen, waarbij op de verschillende emplacementen tal van ingravingen werden gemaakt, die zich met staand water vulden en broedplaatsen werden voor de muskieten.

Naar mate de werkzaamheden van den aanleg van den weg Tananarive—Tamatave en van den spoorweg vorderden, kwamen ook de arbeiders-emplacementen dichter bij de hoofdplaats. In de kampen ontstonden poelen, waar de gevreesde anopheles hare eitjes deponeerde. Geleidelijk naderde het muskietenleger met den weg de hoofdplaats.

In April 1905 werd op verzoek van den franschen minister van koloniën door den president der republiek een besluit geteekend, waarbij den gouverneur-generaal werd opgedragen op ruime schaal kinine te verstrekken aan allen, die door koortsen waren aangetast. Hiervan schijnt niet veel te zijn gekomen, daar de heer Augagneur, de nieuwe gouverneur-generaal, bij zijne komst in de kolonie een nieuwe circulaire uitvaardigde, waarbij de oprichting van posten voor kinine-debiet werd gelast, waar het geneesmiddel tegen 5 centimes het gram zou worden beschikbaar gesteld.

De toekomst van Djohore. Men kent de plannen ten opzichte van Djohore, het eenig nu nog zelfstandig inlandsch rijk op het Maleische schiereiland, dat eerlang waarschijnlijk een onderdeel der Straits-Settlements of van de gefedereerde maleische staten zal uitmaken.

Naar aanleiding van deze mogelijkheid schreef de Malay-Mail o.a. het volgende:

„Dat Djohore baat zou vinden bij zijne inlijving bij de gefedereerde maleische staten spreekt van zelf, maar wat moet er van de maleische bevolking worden van, laat ons zeggen, het Moear-district? Op het oogenblik is Bandar Maharani een der weinige plaatsen op het schiereiland, waar de Maleier niet uit zijn bezit gestooten is door de slimmere Indiërs of de meer werkzame Chineezen. Te oordeelen naar de behandeling der Maleiers in deze staten (de zoogenaamde gefedereerde maleische staten — de Sch.), hebben die van Djohore weinig of niets te wachten van eenige verandering. In een maleischen staat houden ze wat ze hebben, in 'n *beschermden* staat worden ze tegen den muur gedrukt. Tenzij ze van vorstelijken bloede zijn, wordt in dezen staat (Selangor) weinig aandacht geschonken aan hunne belangen en gevoelens".

De Straits-Times voegde in haar nummer van den 19en Juni ll. hieraan het volgende toe:

„Daar is veel waars in wat onze collega schrijft. Beter bestuur of britsch bestuur van een maleischen staat moet de verdrijving van den Maleier ten behoeve van Chinees of Kling beteekenen, wat onzes inziens een ongelukkige en betreurenswaardige uitkomst is. Maar zoo is het nu eenmaal. Wij hebben ontnomen en ontnemen den Maleier zijn bestaansvoorwaarden om aan een ander ras een bestaan te verzekeren, dat wanneer men het met den Maleier beproefde op zijn best een kunstmatig bestaan zou wezen. De Chinees en de Kling zijn eeuwen lang achter de vodden gezeten; terwijl het bestaan van den Maleier een tint van zorgelooze vrijheid had in de nabijheid van een rivier of de zee. Het zou eeuwen duren om den Maleier aan de onvermijdelijke verandering te gewennen, maar lang voordat de eerste eeuw zou zijn verloopen, zouden de Maleiers hebben opgehouden hun bestuurders te vervelen en den Azteek en Caraibe gevolgd zijn in de sferen bestemd voor ondergegane menschen-rassen."

De vorige week wezen wij naast de nagenoeg voltooide uitroeiing der oorspronkelijke bevolking van Nieuw-Holland en Tasmanië, op wat men nu op de Fidji-eilanden te aanschouwen krijgt; dit voorbeeld van de wijze, waarop de Engelschen koloniseeren, geeft ons weer 'n kijkje op dat, ook ten onzent om zijne practische resultaten voor het moederland en zijne zonen zoo dikwerf veelgeroemde engelsche bestuur.

Men wil die resultaten, maar wil men ook de middelen, zooals b.v. het uitroeien der Massais in Midden-Afrika, wijl ze den engelschen kolonisten voor hunne ondernemingen in den weg staan, den verdelgingsoorlog tegen de Kaffers in Natal, en het, onlangs in toepassing gebrachte middel om het engelsche prestige in Egypte hoog te houden?

Inlandsche ambtenaren in Indo-China. De gouverneur-generaal Beau heeft, met ingang van den 12en Juni ll., eene commissie ingesteld, belast met een onderzoek op welke voorwaarden inlanders zouden kunnen worden toegelaten tot het kader van het europeesch personeel der verschillende diensten in Indo-China.

Aan een schrijven, dat de heer Beau tot den president dier Commissie, den Secretaris-generaal van Indo-China, Broni, richtte, ontleenen wij de volgende passages:

„De toelating van inlanders tot de openbare diensten is tot nu toe beperkt tot de lagere betrekkingen. De verschillende besturen hebben zich een inlandsch personeel kunnen toevoegen, dat in onze scholen voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs was gevormd, maar zij zijn, volgens de bestaande bepalingen niet in staat, om de inlanders in passende betrekkingen te benoemen, die ten koste van zware offers hunne studiën hebben voortgezet en in Frankrijk de diploma's van middelbaar of hooger onderwijs hebben weten te behalen.

„Ik vermeen dat de toelating tot het europeesch kader kan en moet worden opengesteld voor inlanders, die aan dezelfde eischen voldoen, aan Franschen gesteld . . . . (Onder deze eischen is b.v. die te hebben voldaan aan de militaire verplichtingen).

„Moeten zij nu op dezelfde wijze behandeld, wat betreft salaris, verloven, pensioenen, enz . . . ? Mijns inziens niet en dat is een der meest delicate quaesties, waarover gij Uwe gedachten zult moeten laten gaan. Ik ben overtuigd, dat de Commissie deze studie in den meest ruimen en vrijgevigen geest zal opvatten. . . ."

Ten aanzien van de militaire verplichtingen, aan deze categorie van inlanders op te leggen, is de heer Beau van meening, dat de diensttijd niet onder de andere inlandsche militaire elementen moet worden doorgebracht, maar daarvan anders en beter partij moet worden getrokken.

Het slot van het schrijven is weer echt typisch fransch:

„Bij het bestudeeren der verschillende punten, waarop ik uwe aandacht vestigde, zal de commissie de hooge politieke strekking niet uit het oog verliezen van de, aan haar oordeel onderworpen vraagstukken. Zij zal

trachten de oplossingen te vinden, die het meest in overeenstemming zijn met de beginselen van edelmoedigheid en toegevendheid, die de republiek bezielen bij het bestuur der landen, onder hare hooge voogdij geplaatst."

Van die edelmoedigheid en toegevendheid is tot nu toe weinig gebleken, zouden we zoo zeggen, terwijl het beknibbelen op de traktementen in dit opzicht nu nog te denken geeft. Maar enfin, Marianne gaat zich beteren laat dit ook voor ons een spoorslag wezen om op den laatstelijk ingeslagen weg voort te gaan, en zoo mogelijk, de republiek te blijven overtroeven.

Guadeloupe. De Conseil Général der kolonie was tegen den 10en Juli ll. in gewone zitting bijeengeroepen ter behandeling van de begrooting voor het volgend jaar.

De Guadeloupe schreef naar aanleiding hiervan het volgende:

„De raad zal zich over sommige aangelegenheden van groot belang hebben uit te spreken, waaronder een leeningsontwerp de eerste plaats moet worden ingeruimd. Men weet dat de kolonie een blok aan het been heeft: industrieelen, kooplieden, gemeenteraden, de koloniale dienst, alle steken in schulden Het is van belang om het verleden te liquideeren. Daartoe zal de kolonie een leening sluiten van 6 millioen franken, waarmee de gemeenten hare schulden kunnen aflossen, de suiker-industrie op nieuwen grondslag kan worden gevestigd, en sommige onmisbare werken, zooals de verbetering der haven van Pointe à Pitre zullen kunnen worden ondernomen."

Bovendien bestaat het voornemen om van de zes één millioen te gebruiken voor de oprichting van een crediet-bank voor landbouwers en handwerkslieden.

Van belang ook voor onze kolonie Suriname achten wij de mededeeling in de Réveil Social dat de Compagnie Générale Transatlantique haren agent op Guadeloupe heeft laten weten dat haar stoomschip Martinique voor het vervoer van bananen was ingericht, zoodat het eiland zijne vruchten naar Frankrijk zal kunnen verzenden.

Uit den Vreemde.

Na afloop van den russisch-japanschen oorlog heeft de keizer van Japan het voornemen opgevat om in zijne hoofdplaats Tokyo een congres bijeen te roepen, ter behandeling van de vraag of verandering van godsdienst voor Japan gewenscht was en zoo ja, welke godsdienst daartoe in aanmerking kwam.

De Times of India schrijft dienaangaande dat sommige schrijvers vast overtuigd zijn, dat het Congres zal uitloopen op een algemeenen overgang der Japanners tot den islam.

Hiertegenover staat dat in hetzelfde blad een Hindoe, die zijne landgenooten rijp acht voor het Christendom, b.v. als zijne overtuiging te kennen gaf, dat ook Japan zich tot het Christendom zou bekeeren.

Het bombaysche blad gelooft niet veel van de overwinning der halve maan in Japan, en schrijft het gerucht toe aan 'n verzinsel in verband met de, daaraan verbonden mededeeling dat de Japansche regeering door politieke motieven zou worden geleid, om aan de spits te staan van een groote vereenigde islamitische beweging in heel Azië.

Boekbespreking.

Nu wij weer in het seizoen der rapporten en jaarverslagen zijn, vermelden wij met erkentelijkheid, dat de redactie van Het Koloniaal Weekblad ook daarmede van verschillende kanten ruim bedacht werd. Zoo ontvingen wij onlangs het **Verslag over het jaar 1905** van het **Museum voor Land- en Volkenkunde** en **Maritiem Museum „Prins Hendrik"** te Rotterdam, waaruit wij met ingenomenheid lazen, dat deze instelling onder de ijverige zorgen van den bekwamen Directeur steeds in belangrijkheid en bloei vooruit gaat. Om hiervan een beeld te geven, nemen wij van hetgeen over de **Verzamelingen** in het verslag staat aangeteekent het volgende over:

„Terwijl met een doelmatige tentoonstelling der voorwerpen werd voortgegaan, bleef de uitbreiding der verzamelingen een voortdurende zorg van het museumbeheer. De collectie werd ook in 1905 weder verrijkt met een kostbaar materiaal, dat, tot leering van de bezoekers, bij het reeds aanwezige eene plaats verkreeg.

De aanwinst in het thans afgeloopen lustrum is hoogst belangrijk geweest; terwijl toch in den aanvang van deze periode, in het begin van 1901, de gezamenlijke collecties van het Museum, echter zonder de voorwerpen in het Maritiem museum, ongeveer 5200 nummers telden — bijeengebracht dus van 1884 tot en met 1900 — toonde het inventaris-boek op ultimo December 1905 eene vermeerdering tot 8500 nummers; derhalve een aanwinst in vijf jaren tijds van 3300 voorwerpen, ongerekend de laatst aangekomen verzamelingen, die op genoemd tijdstip nog niet geboekt waren.

Zij, die door het bijeenbrengen van verzamelingen in verre oorden, anderen, die door het afstaan van hunnen eigendom medegewerkt hebben tot het bereiken van dit verblijdend resultaat, kunnen met voldoening zich herinneren, dat de verspreiding van kennis, welke het Museum beoogt, ook door hun toedoen bevorderd werd.

In een van de nieuwe kasten, die, de groote beneden zaal sieren, heeft de hoogst belangrijke bij de aankoopen vermelde verzameling uit Duitsch Nieuw Guinea eene goede plaats gekregen. Oppervlakkig beschouwd gelijkt deze verzameling veel op die uit het westelijk gelegen Nederlandsch Indisch gebied; maar bij nauwkeuriger bezichtiging blijkt, dat de 141ste graad O. L. meer is dan een administratieve grens alleen.

Er is, zooals dr. Schmeltz indertijd deed opmerken, wel nauwelijks een tweede „transatlantisches Sammelfeld der Ethnologie" op de aarde aan te wijzen, dat bij gelijke grootte een even groote verscheidenheid in ethnografica en in zeden en gewoonten der inboorlingen vertoont als Nieuw Guinea. Juist daarom is 't van belang, dat van de voorwerpen, die de levenswijze der inlanders doen kennen, de herkomst nauwkeurig bepaald zij. Ook in dit opzicht heeft deze verzameling waarde, omdat, op enkele uitzonderingen na, de lokaliteit op de etiketten kon vermeld worden.

Opmerkelijk zijn de breede banden, die de mannen om den bovenarm dragen, van plantenvezels kunstig gevlochten en met tot ringen afgeslepen schelpen versierd; de voorhoofdbanden van rijen hondentanden; de borstsieraden, de gordels en het masker, alles met glimmend witte schelpplaatjes getooid, en de polsbanden voor vrouwen, uit een groote schelp gesneden. Deze voorwerpen zijn afkomstig uit Friedrich Wilhelmshafen, Dallmannhafen en van Siar.

Voorts is er een aarden pot van het eiland Bilibili in de Astrolabe-baai; en bijzonder belangwekkend zijn de beide eetbakken van de Tami- of Cretin-eilanden, van fluweelig, grijszwart hout, versierd met figuren en relief, die door witte kalklijnen zijn afgezet; bijzonder zeldzaam een paar van dezelfde eilanden afkomstige, waarschijnlijk zeer oude spijsscheppers, waarvan de een met twee rug aan rug op het eind van den steel zittende beeldjes is versierd. Van Siar zijn er haarkammen van bamboe; van Finschhafen en Dallmannhafen breeuwpriemen voor het herstellen der kano's.

Een groot aantal voorwerpen is afkomstig uit het dorp Marguitsch, aan de monding van de Ramoerivier. In de eerste plaats dient genoemd te worden een serie van tien houten beeldjes, zeer verschillend van de uit 't Nederlandsche gebied bekende korwars; van verre gezien lijken deze beeldjes uit de Duitsche kolonie met hun langen snuit eenigszins op den ganeça, den Indischen god der wijsheid. Waartoe zij eigenlijk dienen is niet bekend; men noemt ze dus gewoonlijk „afgodsbeeldjes". De inlanders versieren hunne hut er mede, en ook wel de tasschen, waarin zij hunne have mededragen, maar dit is vermoedelijk niet het oorspronkelijke doel.

Een waardevol stuk is verder een dolk van kasuarisbeen, met een menschelijk aangezicht en figuren besneden; eigenaardig zijn de strengen schelpgeld, het in den Bismarck-archipel bekende diwarra of tamboe, de tot plaatjes afgeslepen huizen van de zeeslakken, die Nassa camelus heeten vliegenwaaiers van kasuarisvederen; en de tasschen, groote en kleine, smaakvol versierd, weer met dezelfde schelpplaatjes, maar ook met Coix-pitjes, van zacht parelgrijze kleur . . . . . er valt, als deze „wilden" aan 't versieren gaan, nog wel iets te leeren.

Afzonderlijke vermelding verdienen nog een zeer breede armband van met figuren besneden schildpad, en een met koeskoes-vel overtrokken, als mandwerk gevlochten koker waarin de haarwrong wordt opgeborgen.

De in Duitsch Nieuw Guinea gebruikelijke manier om de voorwerpen met steenrood-kleurige verf te bestrijken komt hier telkens voor den dag: o. a. bij een trom, bij een fantastisch gesneden hoofdsteunsel, dat bij den slaap tot kussen dient, bij twee kleine maskers en bij twee groote pagaaien met menschengezichten. De zware werkbijlen van chloromelaniet komen met die van het Nederlandsch gebied overeen; maar er is één bijl met een lemmet van schelp, in een kunstmatig verlengden steel, die tot het uithollen van de signaaltrommen gebruikt wordt; dit schelpen-lemmet trekt naar gelijksoortige voorwerpen van het eiland Matti.

Tot de wapens van deze verzameling behooren twee zeer lange speren, die in een rokje van kasuarisvederen gestoken zijn, en twee pronk-lansen, mede van buitengewone lengte, met lancetvormige bamboepunten; zij zijn van den Ramoemond afkomstig; uit deze streek komen ook een paar speerwerpers, bestaande uit een dunne bamboe met aardig gesneden handvat en bestemd om kracht en richting te geven aan de voortgeworpen speer; van Nieuw Hannover zijn een aantal speren, die in met golflijnen geteekende bamboeschachten gestoken zijn, en van Nieuw-Pommeren en Nieuw-Mecklenburg eenige zware houten knotsen.

Er is veel meer dan wij hier hebben opgenoemd, want de verzameling telt ruim 180 voorwerpen. Tot toelichting zijn eenige fotografieën tentoongesteld, vrouwen van Nieuw-Mecklenburg, meisjes van Bogadjim en mannen van Siar; ter oriënteering dient de kaart van Duitsch Nieuw Guinea van Sprigade en Moisel, uit den grooten atlas der Duitsche koloniën.

Voor pijlen van de noordkust van Ned. Nieuw Guinea — ongeveer 200 in aantal — is een rek gemaakt, welks constructie toestaat het verschil in maaksel en versiering goed waar te nemen. Schijnbaar zijn vele van deze pijlen aan elkander gelijk; maar ook hier weder bedriegt de schijn en blijkt opnieuw, dat men in een ethnografisch museum niets oppervlakkig beschouwen moet. Van doubletten, zooals men van doubletten spreekt in een postzegelverzameling, kan hier eigenlijk nooit sprake zijn, omdat 't voorwerpen zijn door handenarbeid gemaakt en niet door den handenarbeid van één persoon, maar van verschillende personen.

Er bestaat een Engelsch boekje: „How to look at pictures" en een Duitsch boekje: „Ueber die beste Art Kunstwerke zu betrachten"; maar hoe men een ethnografisch museum moet bekijken werd nog niet beschreven. [1]. Een Engelsch geworden Hollander, in Kaapland woonachtig, kwam in het Rotterdamsch museum en bekeek aandachtig een der zalen; wilde toen heengaan. Men wees hem een volgende zaal. „Daarvoor kom ik morgen," zeide hij; „ik kan dat niet allemaal tegelijk in mij opnemen." Dit zou het begin kunnen zijn van de handleiding voor bezoekers van ethnografische musea, die een der directeuren van naam wel eens schrijven mocht."

Ook door het houden van tijdelijke tentoonstellingen werd het bezoek aan het Museum zeer bevorderd. Wij lezen hieromtrent:

In 1905 bezochten het Museum 16006 betalende personen, waaronder 2491 scholieren en hunne geleiders. Eene vergelijking van de thans afgeloopen vijf-jarige periode met het daaraan voorafgaande lustrum doet zien dat er

van 1896—1900 . . . . 48240 bezoekers en
„ 1901—1905 . . . . 83730 „ waren.

Gaarne bevelen wij dit zeer bezienswaardige, nuttige museum in de belangstelling onzer lezers aan.

De geheel met haar tijd meegaande Stoomvaartmaatschappij Rotterdamsche Lloyd, kwam op het gelukkige denkbeeld een **Reisgids van Batavia naar Rotterdam** te doen samenstellen door Henri Borel, die zich op uitnemende wijze van deze taak gekweten heeft.

Het handige, fraai geïllustreerde boekje door de firma J. H. de Bussy te Amsterdam op hare gewone keurige wijze verzorgd, is zeker een zeer welkome handleiding voor alle tusschen het Nederland en den Ned. Indischen archipel reizenden.

Onzes inziens is dit goede werk der Maatschappij nog voor aanmerkelijke uitbreiding vatbaar.

Wij zijn het volkomen eens met het Soer. Hbl., waar dit blad onlangs, naar aanleiding van een bericht, omtrent de oprichting te Djocdja van een touristenbureau à la Cook en Lissone, opmerkte:

„Wij voelen veel voor zoo'n inrichting, doch zij moet er zich niet toe bepalen hier op Java de menschen rond te leiden; zij moet in de eerste plaats de menschen trekken.

Het is niet voor het eerst, dat wij wijzen op de wenschelijkheid Nederl. Indië in het volle licht te brengen om er de globetrotters op te doen afkomen evenals op Japan en Nieuw Zeeland, of, om bij Europa te blijven, op Zwitserland, Noorwegen en eenige andere landen. Groote sommen worden daar jaarlijks uitgegeven om pleizierreizigers te lokken. Dezer dagen ontvingen wij weer zoo'n reclameboekje voor Noorwegen, een keurig uitgevoerd, fraai geïllustreerd werkje over het „land der middernachtzon." Het gaat uit van „Det Bergenske Dampskibsselskab" te Bergen en „Det Nordenfjeldske Dampskibsselskab" te Trondhjem (Drontheim). Men vindt er verschillende tochten naar mooie punten op de Westkust van Noorwegen beschreven met de Noordkaap en Spitsbergen als einddoel. De beide genoemde stoomvaartmaatschappijen beschikken over 44 geriefelijk ingerichte booten, deels bestemd voor den maildienst op Duitschland en Engeland, deels voor het vervoer van toeristen. Tal van fototypieën geven een voorstelling van het Noordsche landschap en schilderachtig tegen de bergen geleunde stadjes en dorpen. Zonder twijfel wordt het toeristenbezoek door de bewuste uitgave zeer in de hand gewerkt.

In Nederl. Indië echter leeft men in dezen in een soort van nirwana. Enkele annonces in Oostaziatische couranten; een paar reclameplaten in Singapoersche hotels — ziedaar vrijwel alles wat op dit gebied gedaan wordt. De vreemdeling, die Insulinde wil bereizen zoekt tevergeefs naar een boek, dat gelijkt op Murray's reisboek voor Engelsch-Indië. De beschrijvingen van Java, door enkele enthousiaste vreemdelingen geleverd, worden bij gebrek aan beter ter hand genomen. Amerikanen behelpen zich met het bekende boekje van miss Scidmore, „Down to Java"; Franschen met Jules Leclerq's „Séjour à Java". De vele reisbeschrijvingen in tijdschriften zijn in den regel niet verkrijgbaar.

Het wordt toch zoo langzamerhand tijd, dat hierin verandering komt. Waarom blijft men hier toch dutten? Waarom spannen de Stoomvaartmaatschappijen, die niet op een tienduizend gulden behoeven te zien, er zich niet voor, steun vragend bij de regeering en bij belanghebbenden? Het toeristenbezoek kan een rijke bron van inkomsten worden, zooals o. a. Nieuw-Zeeland demonstreert: de stoomvaartmaatschappijen, de spoorwegen, de hotels, de kleine nijverheid — alle vinden baat bij de komst van globetrotters. Bij een doelmatige reclame worden

1) In het boekje *De Kunstnijverheid. Hand- en studieboekje, tevens vademecum voor bezoekers van musea en tentoonstellingen*, waarvan in 1905 de „derde herziene druk, geheel gewijzigd, uitgebreid" verscheen, zoekt men vruchteloos iets dat zou kunnen strekken om de bezoekers van een ethnographisch museum voort te helpen. Geen woord over onze talrijke Indische technieken, uitgezonderd een paar regels met fouten over „het battikken der Maleiers op Java". Geen woord in het overzicht der bouwstijlen der Hindoe-Javaansche bouwkunst. Trouwens, van de uitgebreide litteratuur over de kunstnijverheid in den O. I. Archipel heeft, blijkens de literatuur-opgaaf achteraan het boekje, noch de schrijver, noch de bewerker van *De Kunstnijverheid* ooit iets vernomen.

duizenden en nog eens duizenden guldens in het land gebracht.

„Jelui slaapt daar op Java", heeft een bereisde Amerikaansche journalist, Colquhoun, ons in zijn „Mastery of the Pacific" toegeroepen. Op dit verwijt kunnen wij al heel weinig antwoorden. Slechts kunnen wij hopen, dat het initiatief wat meer vaardig moge worden."

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap. 1906, No. 4.

Verslag eener reis per Gouvernementsstoomschip „Condor" naar de Zuid-Oost en Zuid-kust van Nias van den 20en tot den 28en October 1905, door Th. C. Rappard. — Nota betreffende het landschap Loeboeq Ramo (Sumatra), door C. van de Velde (met kaart). — Ontdekkingen in Zuidelijk Nieuw-Guinea, door J. C. van der Meulen. — Het eiland Seran en zijne bewoners (voordracht door F. J. P. Sachse). — Het bergmeer op Lombok (Voordracht door J. C. van Eerde). — Litteratuur Ned. Oost- en West-Indië.

Internationales Archiv für Ethnographie. 1906. No. I—II.

Ethnographica uit de Minahassa, door J. Alb. T. Schwarz (met afbeeldingen). — Der Kris von Süd-Celebes, van G. W. W. C. Baron van Hoëvell (mit Abbildungen). — P. und Fr. Sarasin: Reisen in Celebes, (Besproken) door G. W. W. C. Baron van Hoëvell.

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 8.

Indisch-Hollandsch, door Dr. A. A. Fokker. — Surrogaten van Europeesche groenten, door L. T. — Met z'n vijven naar Suriname (met foto). — Lief en leed op de bantengjacht, door F. (met foto's). — Indische indrukken, door Carlo. — De legende van de jonkvrouw der zwarte rivier, door Sumatraan. Enz.

De Indische Mercuur. 24 Juli 1906. No. 30.

Ziekten van tropische planten, door Prof. J. Ritzema Bos. — De Caoutchouc van Achter-Indië, door A. H. Berkhout. — Verslag van werkzaamheden, verricht aan het Laboratorium voor onderzoekingen over Deli-Tabak (Proefstation voor Deli-Tabak) gedurende het jaar 1905. — De middelen welke van Staatswege in het werk zouden zijn te stellen om in de inlandsche maatschappij op Java en Madoera nijverheid en handel tot bloei te brengen, en daarnaast ook de uitoefening van kunst en nijverheid te bevorderen. — Achteruitgang van Liberia-koffie en middelen tot herstel. — Koloniaal Museum te Haarlem (vervolg). — Een reis door Zuid-Amerika, door R. W. F. (met afb.). — Surinaamsche brieven. — Uitvoer van Java. — Verslagen, enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..

....

wonende te.. *wensch*t

donateur-trice / lid *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*...........

den......................190.........

Straat of gracht

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.